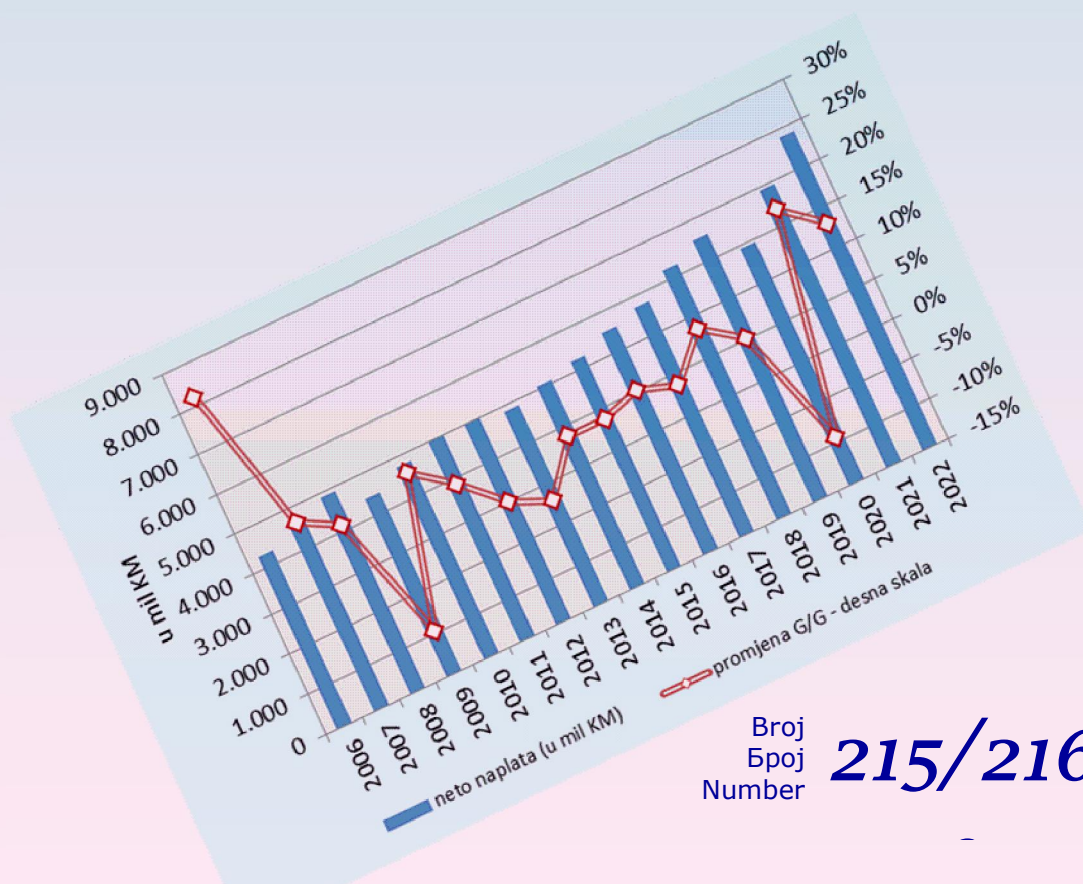

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМА Билтен

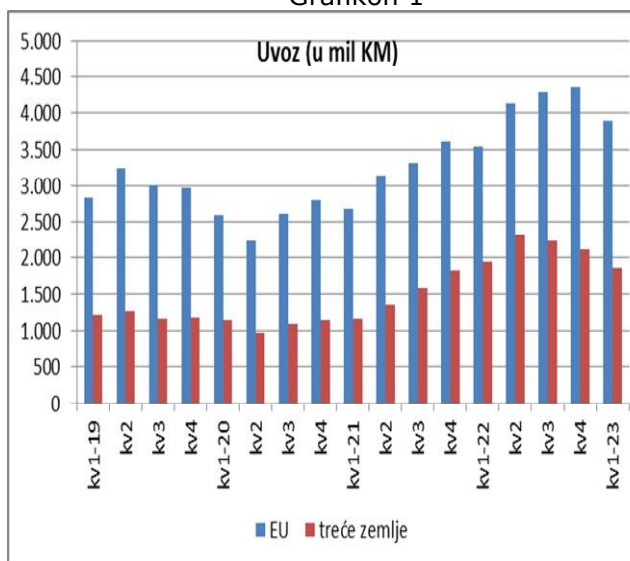

Broj
Број
Number **215/216**

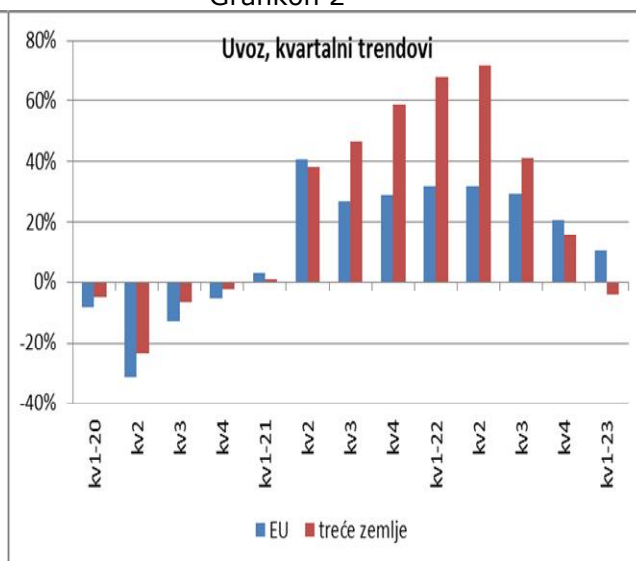
Uz ovaj dvobroj

Porezna struktura zemalja u razvoju u velikoj mjeri zavisi od naplate poreza na potrošnju, a ukoliko je zemlja mala i otvorena, poput Bosne i Hercegovine, uvoz predstavlja značajan faktor naplate *ad valorem* poreza PDV-a i carina. Prilikom izrade srednjoročnih projekcija naplate indirektnih poreza za period 2023-2026 nisu bili dostupni službeni podaci o uvozu u martu 2023., ali podaci o naplati PDV-a na uvoz i carina su indirektno ukazivali na trendove. Nakon objave zvaničnih podataka može se potvrditi generalna pretpostavka o usporavanju rasta uvoza, koji je u martu 2023. porastao samo za 1,2%, a na nivou prvog kvartala 3,8%. Vrijednost uvoza u prvom kvartalu je tradicionalno najniža od svih kvartala u godini, no, prikaz kretanja uvoza po glavnim grupacijama zemalja relevantnih za naplatu prihoda od carina pokazuje vidno usporavanje uvoza iz trećih zemalja u posljednja tri kvartala (Grafikon 1).

Grafikon 1

Grafikon 2

Gornji zaključak potvrđuje i kvartalno poređenje. Nakon enormnih stopa rasta, izazvanih, prvo oporavkom uvoza nakon ukidanja *anti-covid* mjera, a, potom, rastom cijena energenata i ostalih roba nakon izbijanja rata u Ukrajini, stope rasta uvoza se polako vraćaju u normalne okvire rasta. No, za razliku od uvoza iz EU, koji je zabilježio rast od 10,3% u prvom kvartalu 2023., uvoz iz trećih zemalja je zabilježio pad od 4,6%, prvi put u posljednje dvije godine (Grafikon 2).

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Osnovni scenario projekcija indirektnih poreza	2
Lista tabela i grafikona	2
Sažetak	3
1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija	4
2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2023-2026 (osnovni scenario)	18
3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza	25
4. Rizici	30
Dodatak: posljednje projekcije međunarodnih institucija	31
Analiza naplate prihoda od akciza na pivo u 2022.godini i tekući trendovi	33

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

OSNOVNI SCENARIO PROJEKCIJA INDIREKTNIH POREZA 2023-2026**LISTA TABELA I GRAFIKONA****Tabele**

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, mart 2023	4
Tabela 2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji (C).....	6
Tabela 3. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza (2023-2026), april 2023.g. 18	
Tabela 4. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a, april 2023. g. ..	18
Tabela 5. Mjesečne cijene sirove nafte (dolari po barelu), period od I-2019 do II-2023	20
Tabela 6. Razlike projekcija prihoda za period 2023-2025 u odnosu na projekcije iz oktobra 2022.	29
Tabela 7. Zimske projekcije EK, februar 2023	31
Tabela 8. Projekcije realnog rasta BDP-a, MMF, januar 2023	32
Tabela 9. Projekcije ECB rasta BDP-a i inflacije za Eurozonu	32

Grafikoni

Grafikon 1. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006-2022	6
Grafikon 2. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006-2022	7
Grafikon 3. Mjesečna naplata indirektnih poreza (mil KM).....	8
Grafikon 4. Naplata prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu i promjene u naplati (kv/kv) .	8
Grafikon 5. Trendovi u naplati prihoda od carina.....	9
Grafikon 6. Trendovi u naplati bruto PDV-a, m/m	10
Grafikon 7. Mjesečna naplata prihoda od PDV-a na uvoz i domaćeg PDV-a.....	10
Grafikon 8. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a.....	11
Grafikon 9. Trendovi u isplati PDV povrata.....	11
Grafikon 10. Trendovi u naplati neto PDV-a	12
Grafikon 11. Trendovi u naplati akciza.....	13
Grafikon 12. Trendovi u naplati akciza na duhan.....	14
Grafikon 13. Trendovi u naplati akciza na derivate nafte.....	15
Grafikon 14. Trendovi u naplati prihoda od putarine.....	16
Grafikon 15. Trendovi u naplati prihoda od akciza na kahvu	16
Grafikon 16. Trendovi u naplati akciza na pivo, bezalkoholna pića, alkohol i alkoholna pića i vino	17
Grafikon 17. Mjere disperzije prihoda od indirektnih poreza	19
Grafikon 18. Cijene derivata nafte u BiH.....	20
Grafikon 19. Neto prihodi od carina 2006-2022	22
Grafikon 20. Projektirani udio indirektnih poreza u BDP-u i ukupnoj potrošnji.....	23
Grafikon 21. Doprinos pojedinih vrsta prihoda projektiranom apsolutnom rastu.....	24
Grafikon 22. Projekcija prihoda od akciza na duhan	25
Grafikon 23. Razlika DEP-ovih projekcija za 2022. godinu.....	26
Grafikon 24. Razlika DEP-ovih projekcija za 2023. godinu.....	26
Grafikon 25. DEP: posljednje i prethodne projekcije nacionalnih računa	27
Grafikon 26. Razlike projekcija prihoda u odnosu na projekcije iz oktobra 2022.g.	29
Grafikon 27. Revizija projekcija Evropske komisije.....	31

Sažetak*Projekcije makroekonomskih pokazatelja*

Na osnovu raspoloživih podataka nacionalnih računa za prva tri kvartala i kratkoročnih statističkih pokazatelja za četvrti kvartal, Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) procjenjuje da je Bosna i Hercegovina u 2022. godini zabilježila realni rast BDP-a od 3,7%, dok je nominalna stopa rasta iznosila 11,7% u odnosu na prethodnu godinu. Prema projekcijama DEP-a, u BiH se očekuje realni ekonomski rast od 2,0% u 2023., 2,7% u 2024., 3,0% u 2025. te 3,3% u 2026. godini.

Dosadašnji trendovi naplate prihoda

U 2022. godini je ostvaren godišnji rast prihoda od indirektnih poreza od 13,1% i rekordna nominalna naplata od osnivanja UIO u iznosu od 7,83 mlrd KM. U 2023. godini su nastavljeni pozitivni trendovi u naplati indirektnih poreza iz 2022. godine, ali sa skromnijim efektima u smislu naplate dodatnih prihoda. U prvom kvartalu 2023. ostvaren rast prihoda od indirektnih poreza od 6,8%. To je, ujedno, najniža stopa kvartalnog rasta u proteklih osam kvartala. Primjetan je silazni trend kvartalnih stopa rasta, kao posljedica rasta statističke osnovice za poređenje i usporavanja neto naplate u apsolutnom iznosu.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza

U prvom kvartalu 2023. godine ostvarena je stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza od 6,8% u odnosu na isti period 2022. godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 6,4% u 2023. godini. Imajući u vidu da stopa rasta prihoda u prvom kvartalu 2023. godine dijelom proizilazi iz specifičnosti u statističkoj osnovici za poređenje, te uzimajući u obzir ogromne nepoznanice u pogledu dešavanja u Ukrajini, projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2023. godinu je nešto niža od tromjesečne stope rasta i iznosi 4,2%. Projektirane stope rasta neto prihoda od indirektnih poreza za 2024., 2025. i 2026. godinu iznose 4,5%, 3,7% i 3,9%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2023. godinu.

Rizici

Postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza zbog ogromnih nepoznanica u pogledu dešavanja u Ukrajini. Ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2023-2026 je podložno sljedećim rizicima: svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

1. Osnove i pretpostavke projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog scenarija

Projekcije prihoda od indirektnih poreza temelje se na projekcijama makroekonomskih pokazatelja DEP-a iz marta 2023. godine, a uzimaju u obzir trendove naplate indirektnih poreza, te tekuće vladine politike u oblasti indirektnog oporezivanja (osnovni ili *baseline* scenario).

1.1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja, DEP, mart 2023

U Tabeli 1. su predstavljene posljednje projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP, mart 2023) nominalnog i realnog rasta BDP-a za period 2023-2026.

Tabela 1. Projekcija rasta BDP-a, DEP, mart 2023

	Zvanični podaci	Projekcije				
		2021	2022	2023	2024	2025
Nominalni rast	12,6	11,7	6,4	5,2	5,6	5,6
Realni rast	7,6	3,7	2,0	2,7	3,0	3,3

Izvor: DEP, mart 2023. godine

1.1.1. Projekcije za 2022. godinu

Na osnovu raspoloživih podataka nacionalnih računa za prva tri kvartala i kratkoročnih statističkih pokazatelja za četvrti kvartal, DEP procjenjuje da je Bosna i Hercegovina u 2022. godini zabilježila realni rast BDP-a od 3,7%, dok je nominalna stopa rasta iznosila 11,7% u odnosu na prethodnu godinu.¹ U DEP-u zaključuju da je domaća tražnja, kroz povećanje finalne potrošnje i investicija, predstavljala ključno uporište ekonomskog rasta. Posebno ističu da: „...ono što je obilježilo 2022. godinu u ekonomskom smislu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu, jesu svakako pojačani inflatorni pritisci i izrazito visoke stope rasta cijena roba i usluga“. Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u 2022. godini je u prosjeku zabilježen rast nivoa cijena od 14,0% u odnosu na prethodnu godinu.²

1.1.2. Projekcije za period 2023-2026

U posljednjem DEP-ovom dokumentu makroekonomskih projekcija se napominje da važnu odrednicu za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u narednom periodu, pored internih dinamika, predstavljaju i ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, naročito u zemljama EU-27. DEP-ove projekcije makroekonomskih pokazatelja zasnivaju se na Zimskim projekcijama Evropske komisije iz februara 2023. godine.³ Takođe se pozivaju na posljednje objave referentnih međunarodnih institucija u svijetu kao što su Međunarodni Monetarni Fond i Svjetska Banka, te ističu da, pored eksternih dinamika, jako bitan faktor za ekonomski rast u zemlji predstavljaju i institucionalni kapaciteti zemlje u provedbi strukturalnih reformi. Prema projekcijama DEP-a, u BiH se očekuje realni ekonomski rast od 2,0% u 2023., 2,7% u 2024., 3,0% u 2025. te 3,3% u 2026. godini (vid. Tabela 1).

¹ Treba napomenuti da se stope rasta nominalnog BDP-a nešto razlikuju od zvaničnih podataka za 2021. godinu i projekcija za 2022. godinu, objavljenih od strane Agencije za statistiku BiH (BHAS). Prema dokumentu BHAS „Bruto domaći proizvod prema proizvodnom, dohodovnom i rashodnom pristupu 2021“ objavljenom 9.2.2023. godine, u 2021. godini je zabilježen nominalni rast BDP-a od 12,3%. Prema **procjenama** BHAS iz dokumenta sa kvartalnim podacima: „Saopćenje - Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, kvartalni podaci“ od 30.3.2022. godine, u 2022. godini je ostvaren nominalni rast BDP- od 14,9%.

² BHAS, Indeks potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini, Tematski bilten TB 09, Sarajevo 2023.

³ Vid. Dodatak I: Posljednje projekcije međunarodnih institucija, Dio i. Projekcije Evropske komisije (EK)

1.2. Tekuće politike u oblasti indirektnog oporezivanja

Obaveze i sistem plaćanja PDV-a regulišu se Zakonom o porezu na dodatnu vrijednost⁴. Politika akciza regulisana je Zakonom o akcizama u Bosni i Hercegovini⁵. Politika akciza na duhan u 2023. godini utvrđena je Zakonom o akcizama i Odlukom⁶ Upravnog odbora UIO. Budući da je zakonski plafon ukupne akcize na cigarete od 176 KM/1000 cigareta dostignut za sve cjenovne kategorije cigareta u 2019. godini okončana je harmonizacija sa standardima EU u sferi oporezivanja cigareta, dok se na oporezivanje rezanog duhana primjenjuje politika prema izmjenama Zakona iz 2014. godine.⁷ Zakonom⁸ o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini uređuju se osnovni elementi carinske politike, te opća pravila i postupci koji se primjenjuju na robu koja se unosi i iznosi iz carinskog područja Bosne i Hercegovine.

1.3. Trendovi naplate indirektnih poreza

1.3.1. Naplata u periodu 2006-2022

U 2006. godini je prikupljeno 4,12 mlrd KM neto prihoda od indirektnih poreza na JR UIO. U skoro svim godinama od osnivanja UIO zabilježen je rast prikupljenih prihoda na JR UIO. Izuzeci su bile: „krizna“ 2009. godina kada je ostvaren pad prihoda od 9,9%, stagnacija i blaži pad prihoda u 2012. i 2013. godini, te pad u 2020. godini od 9,3% kao posljedica efekata virusa korona. U svim ostalim godinama zabilježen je rast ovih prihoda, a najveći je ostvaren u 2021. godini, i to po stopi od 16,7%. U 2022. godini je ostvaren godišnji rast prihoda od indirektnih poreza od 13,1% i rekordna nominalna naplata od osnivanja UIO u iznosu od 7,83 mlrd KM. Konačno, rast naplate u 2022. godini u odnosu na 2006. godinu iznosio je visokih 89,8%.

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u je značajno varirao proteklih godina (Tabela 2). Od uvođenja PDV-a (2006) se raspon ovog pokazatelja kretao od 16,6% (minimalna vrijednost, 2009. godina) do 19,2% (maksimalna vrijednost, 2007. godina). U 2021. godini je iznosio 17,4%. Dinamika indirektnih poreza u BDP-u zavisila je od brojnih faktora: kretanja poreznih stopa i porezne osnovice, efikasnosti naplate poreza, kretanja potrošnje, ali i drugih kategorija bruto društvenog proizvoda (investicije, uvoz i izvoz), koje osim potrošnje utiču na visinu nazivnika ovog pokazatelja.

Udio indirektnih poreza sa JR UIO u ukupnoj potrošnji je takođe varirao, a od 2014. do 2019. godine imao je neprekidni trend rasta. U 2019. godini je iznosio 19,9%, dok je u 2020. godini opao na 18,4%. U 2021. godini je ponovo narastao na 20,2 %, što je maksimum od uvođenja PDV-a.

⁴ "Službeni glasnik BiH", br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17.

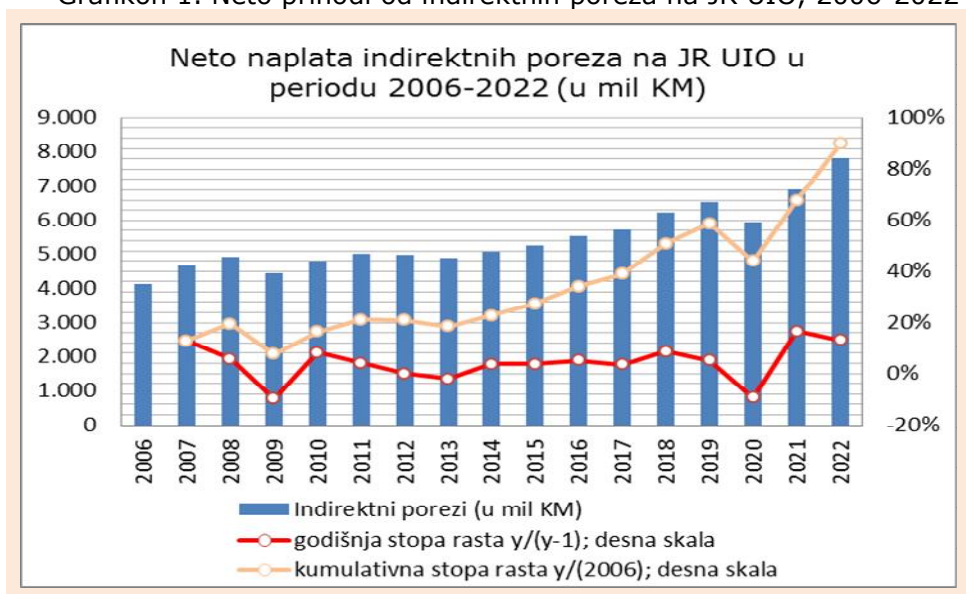
⁵ "Službeni glasnik BiH", br. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17 i 50/22. Napominjemo da se izmjene Zakona o akcizama („Službeni glasnik BiH“ br. 50/22) primjenjuju od momenta stupanja na snagu podzakonskih akata koje je usvojio Upravni odbor UIO.

⁶ Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duhan za pušenje za 2023. godinu (Službeni glasnik BiH br. 74/22).

⁷ Nova politika je u primjeni od 01.08.2014. (Izmjene Zakona o akcizama u BiH „Službeni glasnik BiH“ br. 49/14)

⁸ Novi Zakon o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH" br. 58/15) primjenjuje se od 01.08.2022. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 23/22), a do tog datuma se primjenjivao stari Zakon o carinskoj politici, sa izuzetkom člana 207. novog Zakona, koji se primjenjuje od 25.04.2018.g.

Grafikon 1. Neto prihodi od indirektnih poreza na JR UIO, 2006-2022

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Tabela 2. Udio prihoda od indirektnih poreza sa JR UIO u BDP-u i ukupnoj potrošnji (C)

(u %)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 p.
indirektni porezi / BDP	19,1	19,2	18,1	16,6	18,0	18,2	17,8	17,0	17,5	17,3	17,5	17,3	17,8	17,9	16,7	17,4	17,6
indirektni porezi / C	18,8	19,3	18,0	16,6	17,7	17,9	17,6	17,1	17,5	17,9	18,6	18,8	19,7	19,9	18,4	20,2	19,8

Izvor: Kalkulacija na osnovu podataka UIO i BHAS⁹

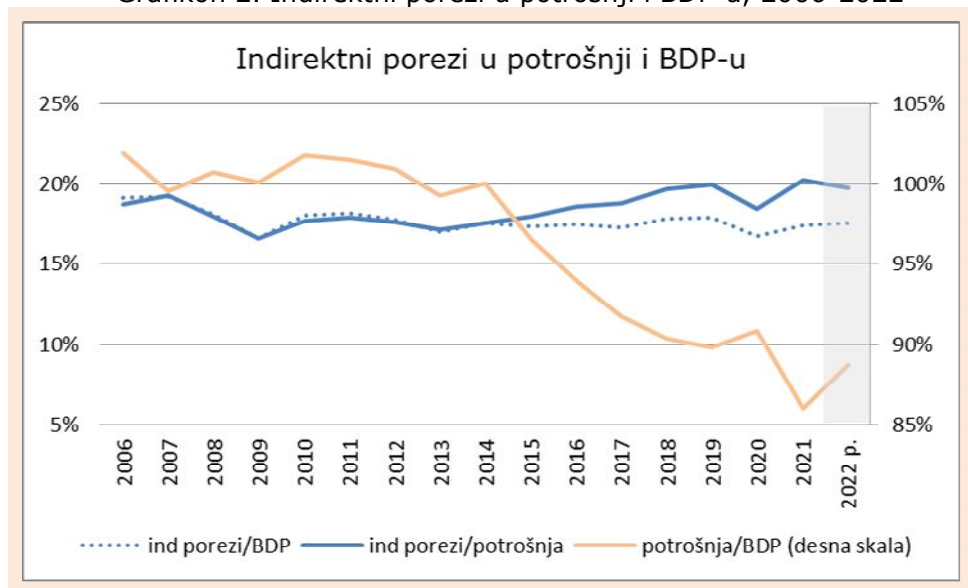
U Grafikonu 2. je udio indirektnih poreza u BDP-u BiH u periodu 2008-2022 razložen na komponente, u skladu sa metodologijom iz OECD analize¹⁰ na proizvod: (1) udjela prihoda od indirektnih poreza u ukupnoj potrošnji i (2) udjela ukupne potrošnje u BDP-u. Na osnovu Grafikona 2. se može zaključiti da je udio indirektnih poreza u BDP-u i u potrošnji bio na približno jednakom nivou sve do 2015.g, do kada se udio potrošnje u BDP-u kretao na nivou oko visokih 100%. Od 2015. godine je nastupio trend pada udjela potrošnje u BDP-u (sa izuzetkom blagog rasta u 2020. godini), a u 2021. godini on je iznosio 86,0%. Sa padom udjela potrošnje u BDP-u, od 2015. godine je linija udjela indirektnih poreza u potrošnji iznad linije njihovog udjela u BDP-u. U 2021. godini došlo je do snažnog pada udjela potrošnje u BDP-u u odnosu na prethodnu godinu. Sa druge strane, udio indirektnih poreza u BDP-u je porastao za 0,65 p.p., čime on dostiže nivo od 17,4%. Analizirano prema komponentama iz jednačine OECD, rast udjela indirektnih poreza u BDP u 2021. godini kumulativni je rezultat godišnjeg rasta udjela indirektnih poreza u potrošnji za 1,79 p.p., te pada udjela potrošnje u BDP-u za 4,85 p.p.

Prema zvaničnim podacima o naplati prihoda od indirektnih poreza za 2022. godinu i projekcijama BDP-a i potrošnje (DEP, mart 2023), procjenjuje se da je udio indirektnih poreza u BDP-u porastao na 17,6% (+0,17 p.p. u odnosu na prethodnu godinu) u 2022. godini, dok se udio indirektnih poreza u potrošnji smanjio na 19,8% (-0,43 p.p. u odnosu na prethodnu godinu). Rast udjela indirektnih poreza u BDP u 2022. godini kumulativni je rezultat rasta udjela potrošnje u BDP-u i pada udjela indirektnih poreza u potrošnji (Grafikon 2).

⁹ "Bruto domaći proizvod prema proizvodnom, dohodovnom i rashodnom pristupu 2021", 9.2.2023. godine, Agencija za statistiku BiH;

¹⁰ Simon, H. and M. Harding (2020), "What drives consumption tax revenues?: Disentangling policy and macroeconomic drivers", OECD Taxation Working Papers.

Grafikon 2. Indirektni porezi u potrošnji i BDP-u, 2006-2022

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, BHAS i projekcije DEP-a (prikaz OMA)

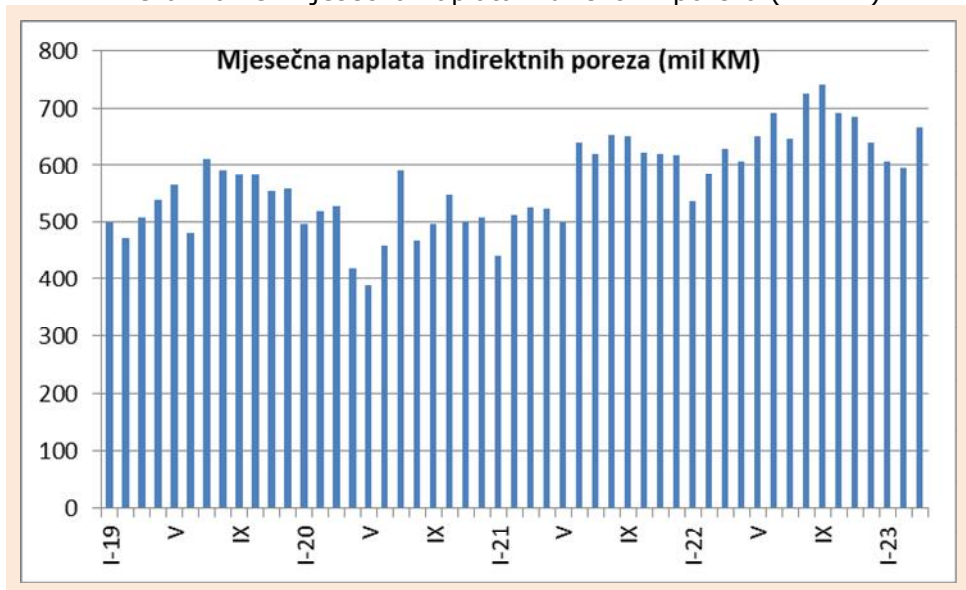
1.3.2. Naplata u periodu januar – mart 2023.g.

U 2023. nastavljani su pozitivni trendovi u naplati indirektnih poreza iz 2022. godine, ali sa skromnijim efektima u smislu naplate dodatnih prihoda. Za analizu naplate prihoda u prvom kvartalu 2023. bitno je naglasiti sljedeće. Prvo, osnovica za poređenje iz 2022. je niža nego u ostalim mjesecima 2022., ne samo iz razloga što je naplata indirektnih poreza tradicionalno niža u prvom kvartalu, nego i zbog činjenice da se radi o periodu prije izbijanja rata u Ukrajini, koje je karakterizirala stabilna situacija na svjetskom tržištu, a time i stabilne cijene energenata, sirovina, hrane i drugih roba. Osnovica za naplatu *ad valorem* poreza pri uvozu (PDV, carine) nije bila opterećena rastom cijena na svjetskom tržištu, kao što je to slučaj od marta 2022. do danas, te, niža osnovica iz prva dva mjeseca 2022. u poređenju sa naplatom koja uključuje inflatorne efekte u istom periodu 2023., ima za rezultat više mjesečne stope rasta prihoda od carina i PDV-a. Suprotno, kod specifičnih poreza (akciza na derivate nafte i putarine) osnovica u prvom kvartalu 2022., prije eskalacije energetske krize, je bila viša zbog stabilne potrošnje. Treće, trendovi u naplati prihoda od akciza na duhanske prerađevine, koje se naplaćuju kao miks *ad valorem* i specifične akcize, ne prate trendove naplate *ad valorem* poreza i specifične akcize na derivate nafte. Naplata akciza u najvećoj mjeri zavisi od potrošnje nerezidenata i poslovnim politikama dvije velike međunarodne duhanske korporacije, a u 2023. na naplatu će negativno utjecati promjena režima plaćanja akcize¹¹.

Pregled mjesečne naplate indirektnih poreza u prvom kvartalu 2023. ukazuje na nižu naplatu u apsolutnom iznosu u prva dva mjeseca, te blago poboljšanje u martu (Grafikon 3).

¹¹ Vid. Izmjene Zakona o akcizama („Službeni glasnik BiH“ br. 50/2022).

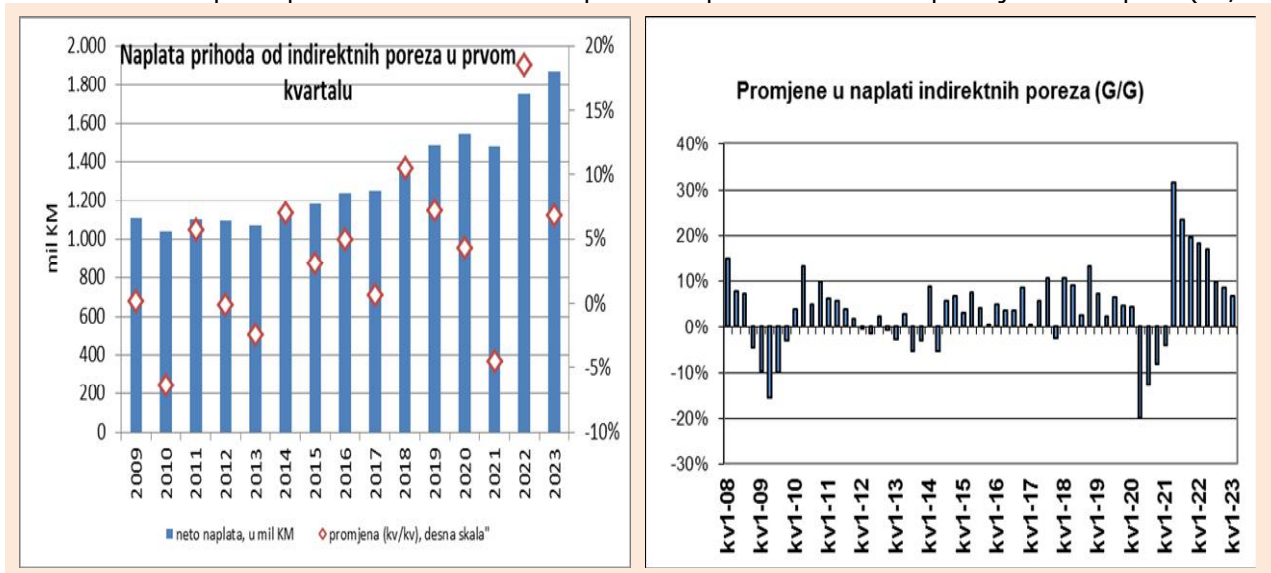
Grafikon 3. Mjesečna naplata indirektnih poreza (mil KM)

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Ipak, negativni efekti više osnovice u martu 2022., nakon izbijanja rata u Ukrajini, su dijelom umanjili pozitivne efekte niže osnovice iz prva dva mjeseca 2022., te je u prvom kvartalu 2023. ostvaren rast prihoda od indirektnih poreza od 6,8% (Grafikon 4, lijevo). To je, ujedno, najniža stopa kvartalnog rasta u proteklih osam kvartala (Grafikon 4, desno). Primjetan je silazni trend kvartalnih stopa rasta, kao posljedica rasta osnovice i usporavanja neto naplate u apsolutnom iznosu.

Grafikon 4. Naplata prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu i promjene u naplati (kv/kv)

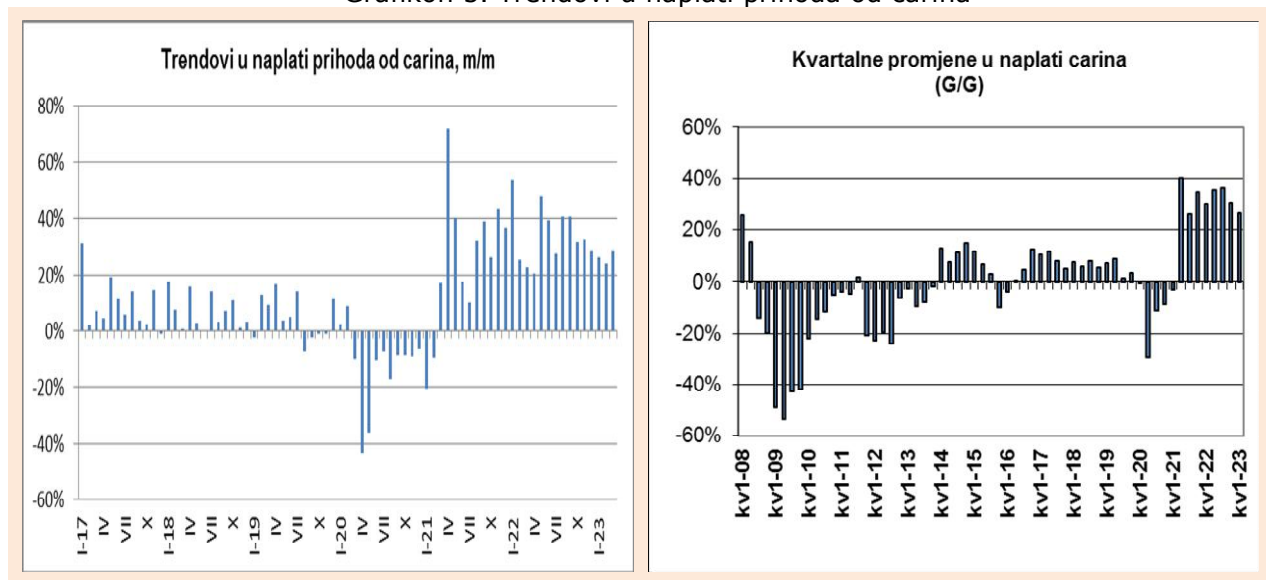
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Naplata prihoda po vrstama

Carine

Trend visokih stopa rasta prihoda od carina traje u kontinuitetu od marta 2021. godine (Grafikon 5, lijevo). Na nivou prvog kvartala 2023. ostvaren je rast prihoda od carina od 26,4%, nastavljajući trend visokih kvartalnih stopa rasta iz prethodnih osam uzastopnih kvartala (Grafikon 5, desno). Za analizu prihoda od carina značajan je uvoz roba koje su ostale pod režimom carina, a to se odnosi na uvoz roba iz trećih zemalja, te na dio roba koje se uvoze iz EU. Do sada je rast prihoda od carina uglavnom pratio rast uvoza. Međutim, u prvom kvartalu 2023. zabilježena je velika diskrepanca, budući da je stopa rasta uvoza samo 4%¹², što je 22,4 p.p. manje od rasta prihoda od carina. Jedan od razloga može biti brži rast uvoza roba koje su pod režimom carina, no, podaci o padu uvoza iz trećih zemalja to ne potvrđuju¹³. Drugi razlog može biti naplata starih dugova po osnovu carina iz prethodne godine¹⁴.

Grafikon 5. Trendovi u naplati prihoda od carina

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

PDV

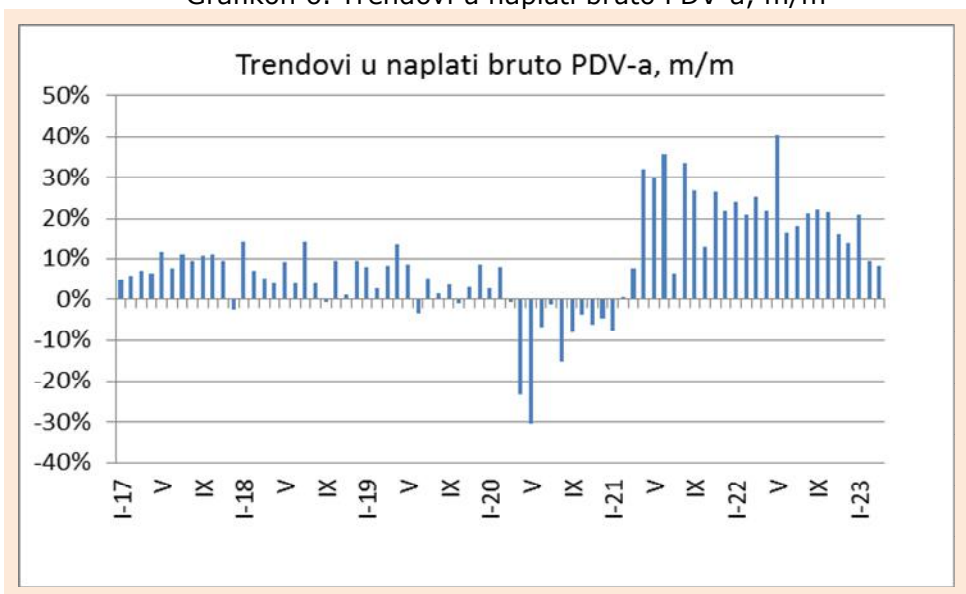
U martu 2023. je ostvarena visoka stopa rasta bruto naplate PDV-a od 8,3%, čime je nastavljen trend pozitivnog rasta bruto naplate koji traje od aprila 2021. u kontinuitetu (Grafikon 6). Ipak, može se uočiti da je u februaru zabilježena najniža stopa rasta bruto naplate PDV-a u posljednjih 20 mjeseci.

¹² Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje.

¹³ Prema dostupnim podacima Agencije za statistiku BiH o uvozu roba za prva dva mjeseca 2023. uvoz roba iz EU je povećan za 13,8%, dok je uvoz roba iz trećih zemalja, koji je u cijelosti pod režimom carina, manji za 5,6%.

¹⁴ Stari dugovi po osnovu carina iznose 3,5% godišnje naplate carina u 2022., odnosno 16,9% naplate prihoda od carina u prvom kvartalu 2022. Izvor: Izvještaj o radu UIO za 2022.

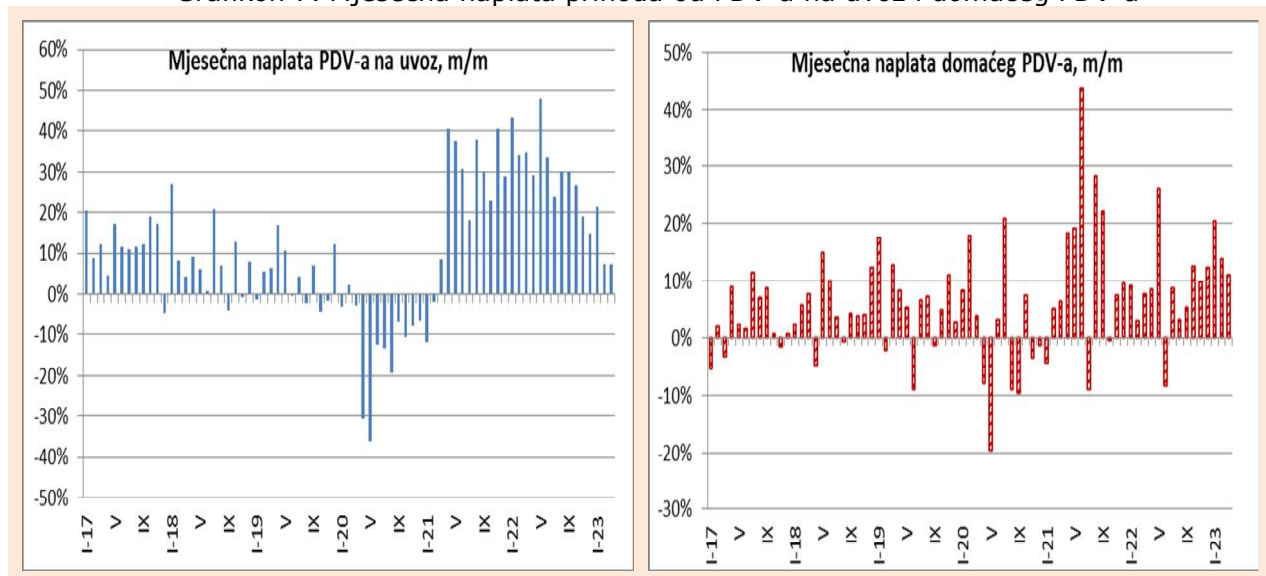
Grafikon 6. Trendovi u naplati bruto PDV-a, m/m

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Analiza strukture bruto PDV-a u prvom kvartalu 2023. ukazuje na zaključak da je niži rast bruto naplate PDV-a od očekivanog posljedica značajno nižih stopa rasta PDV-a na uvoz u februaru i martu, što predstavlja najniže mjesečne stope rasta PDV-a na uvoz u posljednje dvije godine (Grafikon 7, lijevo). S druge strane, naplata domaćeg PDV-a bilježi neuobičajeno visoke stope rasta još od četvrtog kvartala 2022. (Grafikon 7, desno).

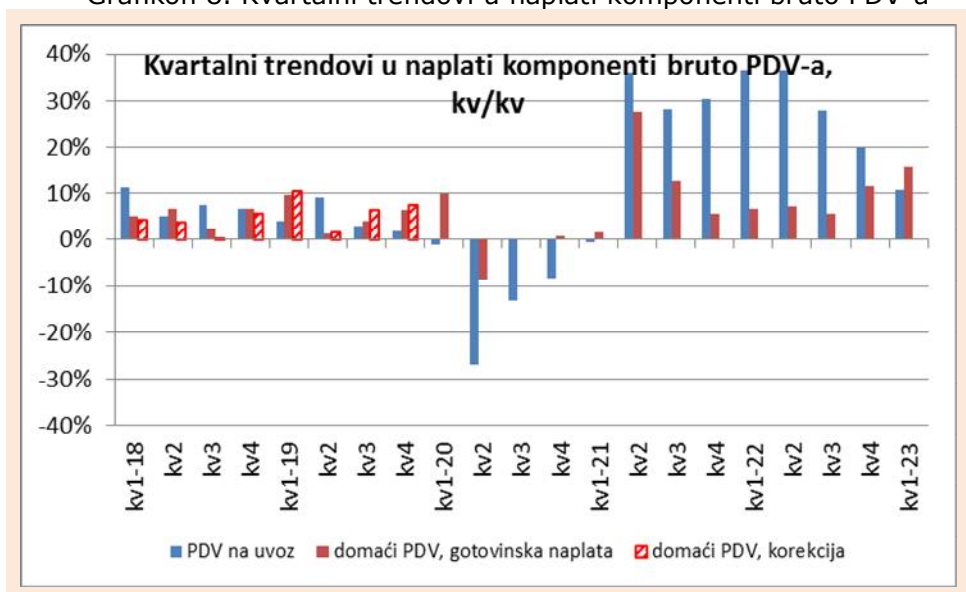
Grafikon 7. Mjesečna naplata prihoda od PDV-a na uvoz i domaćeg PDV-a

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U prvom kvartalu 2022. naplata PDV-a na uvoz je zabilježila rast od 10,7%, što je najniži kvartalni rast u posljednjih osam kvartala. S druge strane, stopa rasta domaćeg PDV-a iznosila je 15,8%, što predstavlja najvišu stopa rasta od drugog kvartala 2021. (Grafikon 8).

Grafikon 8. Kvartalni trendovi u naplati komponenti bruto PDV-a

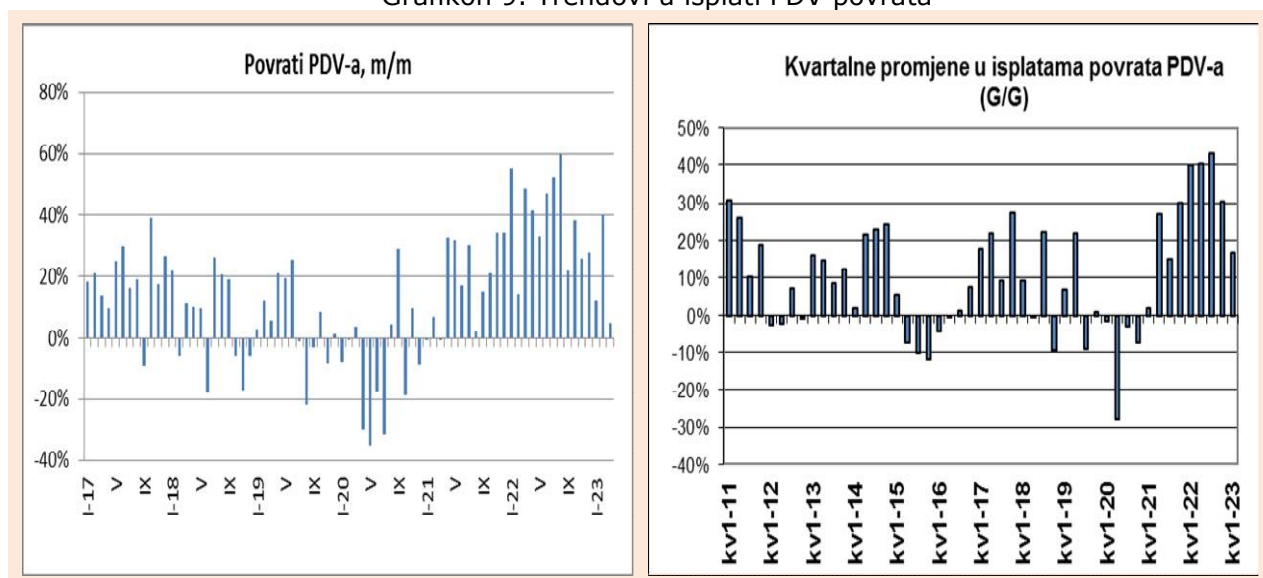

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Napomena: „Domaći PDV – korekcija“ podrazumijeva ispravku iznosa domaćeg PDV-a u skladu sa pravilima obračunskog računovodstva. UIO prilikom izvještavanja koristi neto gotovinski koncept, a zbog značajne kompenzacije obaveza za akcize na naftne derivate i obaveza za putarinu potraživanjima po osnovu PDV-a (porezni kredit) tokom 2018. godine došlo je do značajnih odstupanja kod iznosa domaćeg PDV-a u odnosu na prikazan u izvještaju UIO.

Pregled kvartalnih trendova naplate komponenti bruto PDV-a pokazuje divergentne trendove u strukturi bruto PDV-a, opadajući trend kod PDV-a na uvoz, što je i očekivano, s obzirom na usporavanje uvoza nakon stabilizacije svjetskih berzi, dok je kod naplate domaćeg PDV-a evidentan rastući trend, što može biti posljedica rasta potrošnje građana, ali i usporavanja isplata povrata PDV-a uvoznicima. Budući da je prvom kvartalu 2023. evidentirano 25,6 mil KM neusklađenih prihoda, a imajući u vidu da se veći dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a, pri konačnom usklađivanju prihoda može se očekivati i nešto viša stopa rasta domaćeg PDV-a u martu 2023, a time i povećanje stope rasta u prvom kvartalu 2023.

Grafikon 9. Trendovi u isplati PDV povrata

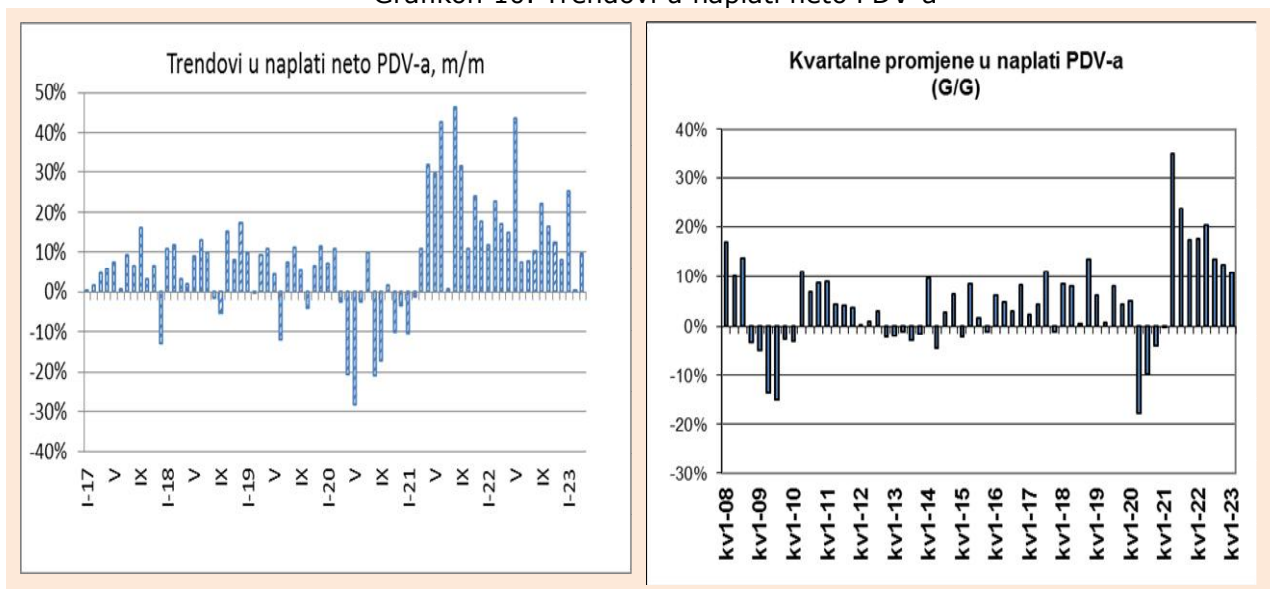
Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Primjetno je snažno usporavanje isplata povrata PDV-a, koje traje od septembra 2022. U martu 2023. povrati su bili veći za svega 5,1% nego u istom mjesecu 2022. (Grafikon 9, lijevo). Kvartalni pregled kretanja isplata povrata ukazuje na snažno usporavanje u prvom kvartalu 2023. kada je zabilježena stopa rasta od 16,8% (Grafikon 9, desno).

U prvom kvartalu 2023. obveznicima je vraćeno 67,1 mil KM povrata PDV-a više nego u istom periodu 2022., dok su isplate povrata međunarodnim projektima bile veće za 13,5 mil KM. Udio kumulativa povrata PDV-a u kumulativu bruto PDV u prvom kvartalu 2023. iznosi 31%, što je za 1,1 p.p. iznad udjela u istom periodu 2022. Visok udio povrata u bruto naplati PDV-a u prvom kvartalu posljedica je vremenske neusklađenosti tekuće bruto naplate PDV-a i isplata povrata koje se odnose na prethodne porezne periode kada su bile više stope uvoza i izvoza.¹⁵

U martu 2023. je ostvaren rast neto PDV-a od 9,7% (Grafikon 10, lijevo), dok je na nivou prvog kvartala 2023. zabilježen rast od 10,7% (Grafikon 10, desno). Nakon usklađivanja neusklađenih prihoda mogu se očekivati i znatno više mjesečne i kumulativne stope rasta neto PDV-a u prvom kvartalu 2023. jer se veći dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a.

Grafikon 10. Trendovi u naplati neto PDV-a

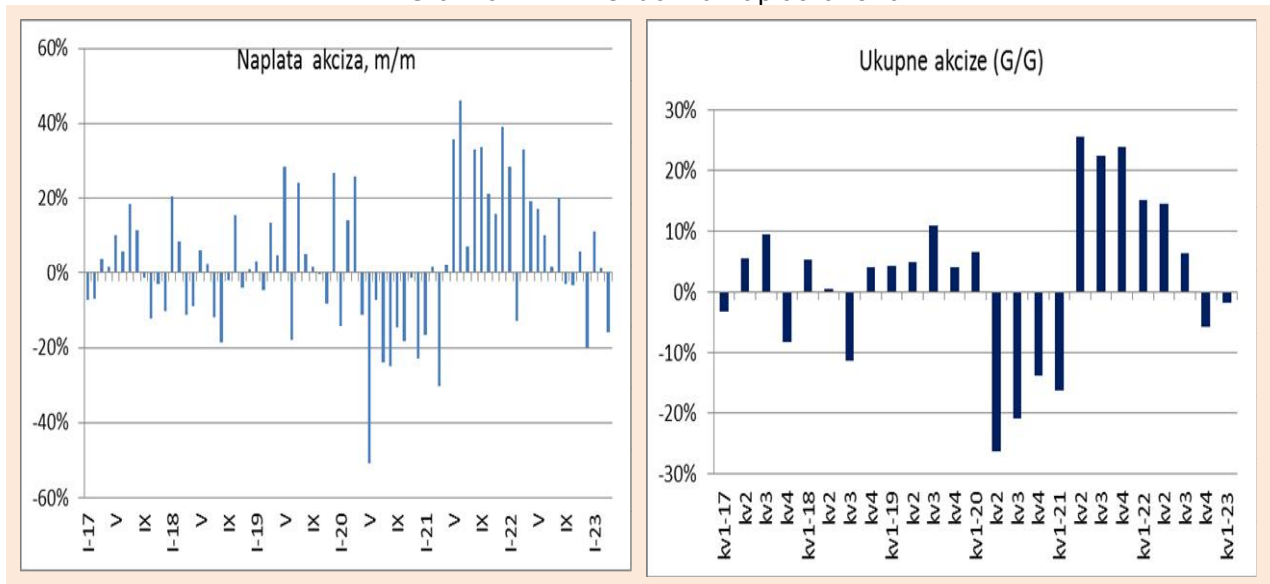
Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Akcize

Naplata akciza u prvom kvartalu 2023. je snažno oscilirala. U januaru je zabilježen snažni rast naplate od 11,1%, u februaru minimalan rast od 1,1%, dok je u martu zabilježen pad od čak 15,1% (Grafikon 11, lijevo).

¹⁵ U skladu sa odredbama Zakona o PDV-u povrati pretežnim izvoznicima se isplaćuju u roku od 30 dana od podnošenja PDV prijave za mjesec u kojem je nastao izvoz, a ostalim izvoznicima i uvoznicima povrati se isplaćuju u roku od 60 dana od podnošenja PDV prijave za mjesec u kojem je izvršen uvoz/izvoz.

Grafikon 11. Trendovi u naplati akciza

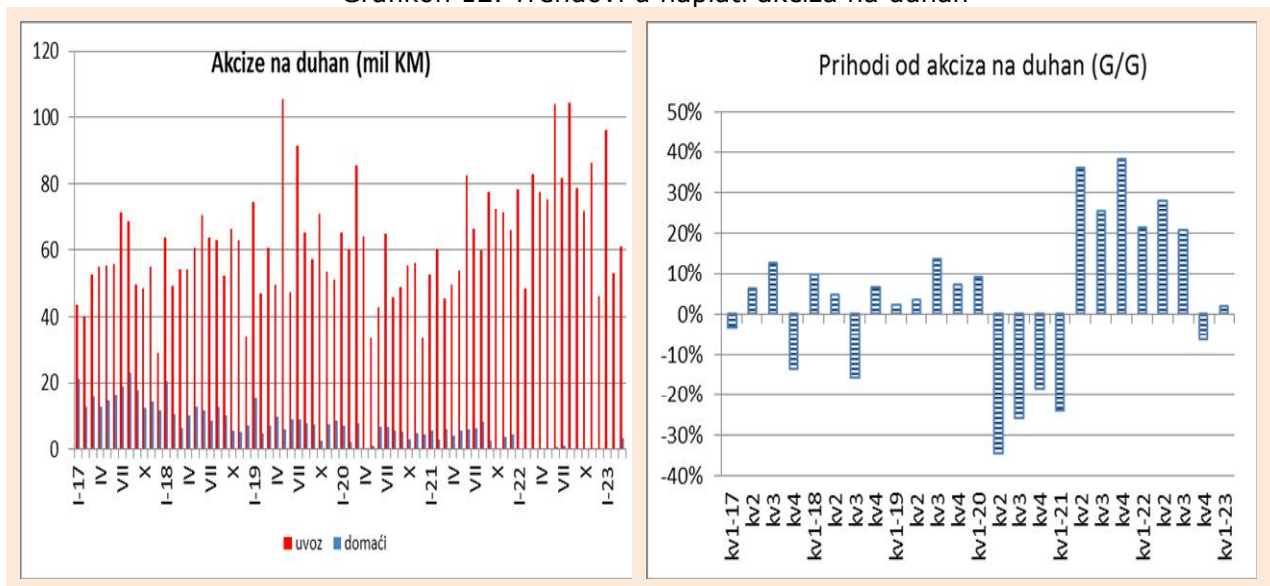

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Zbog loše naplate akciza u martu 2023. u prvom kvartalu 2023. je zabilježen pad od 1,9%, čime je nastavljen negativan trend rasta iz četvrtog kvartala 2022. (Grafikon 12, desno).

U strukturi prihoda od akciza dominiraju akcize na duhanske prerađevine i akcize na derivate nafte. Imajući u vidu stabilan negativni trend u naplati akciza na derivate nafte oscilacije u naplati ukupnih prihoda od akciza u prvom kvartalu 2023. su posljedica oscilacija u naplati akciza na duhanske prerađevine. Naplata akciza na duhan u januaru u apsolutnom iznosu je bila jako visoka, a u februaru i martu jako niska (Grafikon 12, lijevo). Međutim, zbog oscilacija u osnovici iz 2022. stope rasta oslikavaju drugačije trendove. Tako je u januaru i februaru 2023. ostvaren rast od 22,9% i 8,7% respektivno, dok je u martu zabilježen veliki pad od 22,2% u odnosu na referentne mjeseca 2022. Loša naplata akciza na duhanske prerađevine u martu anulirala je rast iz prva dva mjeseca tako da je na nivou kvartala ostvaren pad prihoda od akciza na duhan od 1,8% (Grafikon 12, desno).

Grafikon 12. Trendovi u naplati akciza na duhan

Izvor: Uprava za indirektno oprezivanje BiH, prikaz OMA

Budući da je u prvom kvartalu 2022. u cijelosti ugašena domaća duhanska industrija, nakon četiri godine rapidnog smanjenja proizvodnje, naplata akciza na duhanske prerađevine se odnosi samo na uvezene cigarete i ostale duhanske prerađevine¹⁶. Nakon nestanka velikog domaćeg proizvođača ogromnu većinu tržišta duhanskih prerađevina u BiH *de facto* drže samo dvije inostrane duhanske kompanije¹⁷. Promjenom režima plaćanja akcize na duhanske prerađevine se odnedavno plaćaju pri uvozu. Time je skraćen vremenski razmak između uplate akciza i plasmana cigareta na koji se uplata odnosi¹⁸. Utjecaj promjene režima uplate akciza je jedan od razloga za snažne oscilacije u naplati akciza u posljednja četiri mjeseca. Prelaskom na novi način plaćanja akciza nastao je vakuum u naplati akciza, čija je dužina i, posljedično, utjecaj na naplatu prihoda od akciza, zavisila od intervala između preuzimanja markica i uvoza cigareta¹⁹. Radi se o jednokratnom efektu, koji je pozitivan za gotovinski tok duhanskih kompanija, no, za državu predstavlja gubitak prihoda od akciza. U očekivanju stupanja izmjena Zakona o akcizama²⁰ distributeri su zalihe cigareta u maloprodaji sveli na minimum, jer plaćanje akciza po starom modelu zahtijeva *ex ante* angažiranje velikih finansijskih sredstava²¹. Sve je to rezultiralo manjom naplatom akciza u decembru 2022. Iako se očekivalo da će stupanjem na snagu svih provedbenih propisa duhanske kompanije tokom januara 2023. preći na novi režim plaćanja, to se nije desilo zbog prilagođavanja carinskim procedurama u vezi plaćanja akciza kod uvoza (pribavljanje bankovnih garancija i dr.). Imajući to u vidu razumljivo je da se razlikovao tempo preuzimanja novih procedura i prelaska na novi režim plaćanja, što je u konačnici imalo za posljedicu da se efekat gubitka prihoda ispoljio *de facto* u dva mjeseca (februaru i martu). Drugi razlog za

¹⁶ Navedeno se odrazilo i na analitiku prihoda od akciza u kojoj od sada postoje samo akcize na uvezene duhanske prerađevine (vid. Grafikon 12, lijevo, „domaći“). Međutim, potrebno je napomenuti da je u martu 2023. naplaćeno 3,1 mil KM po osnovu razlike iznosa *ad valorem* akcize na zalihe duhanskih prerađevina zatečenih u momentu posljednjeg povećanja maloprodajnih cijena 1.3.2023., odnosno 13.3.2023. Iznos je evidentiran kao domaće akcize, premda se odnosi isključivo na zalihe uvezenih cigareta.

¹⁷ Prema podacima za 2022. dvije inostrane duhanske kompanije drže 85% tržišta cigareta u BiH.

¹⁸ Do izmjena Zakona o akcizama akcize su se plaćale u momentu preuzimanja markica, što je proizvodilo negativne efekte ne gotovinski tok duhanskih kompanija budući da je bilo potrebno uplatiti značajna finansijska sredstva za akcize mnogo vremena prije njihove prodaje.

¹⁹ Između te dvije krajnje aktivnosti potrebno je izvesti akcizne markice u zemlje gdje se duhanske prerađevine proizvode, proizvesti cigarete i prevesti ih u BiH. Zavisno od proizvođača do sada je bilo potrebno najmanje mjesec dana da se uvezu cigarete sa akciznim markicama na koje je plaćena akciza.

²⁰ Za provedbu izmjena Zakona o akcizama bilo je potrebno izmijeniti nekoliko pravilnika u složenoj proceduri koja podrazumijeva javne konsultacije, usvajanje od strane UO UIO i objavu u Službenom glasniku BiH.

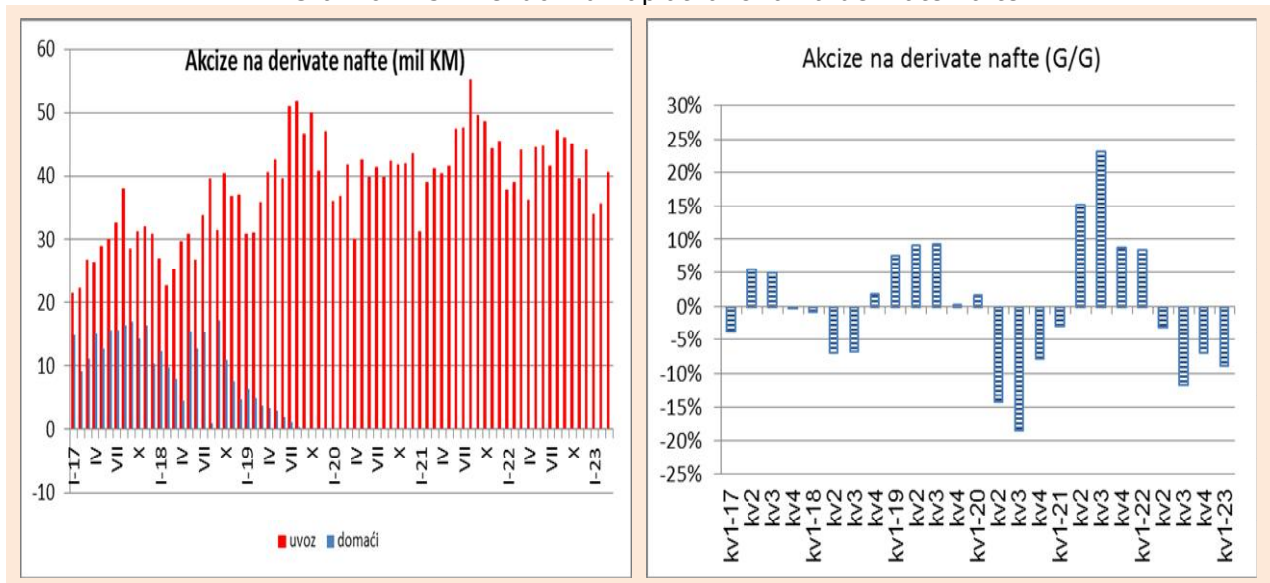
²¹ Prosječna mjesečna uplata akciza na duhanske prerađevine u 2022. iznosila je 78 mil KM.

skromniju naplatu akciza na duhanske prerađevine od očekivane u prvom kvartalu je smanjen dolazak nerezidenata u BiH zbog loše zimske sezone. Konačno, ne treba zanemariti ni efekte povećanja maloprodajnih cijena većine brendova cigareta u martu 2023.²², pozitivne na naplatu prihoda u januaru, nakon najave povećanja a prije stvarnog povećanja cijena, s obzirom da su tada uplate vršene *ex ante* po starom cjenovniku prilikom preuzimanja markica, te negativne na naplatu akciza u martu nakon povećanja cijena zbog pada potrošnje.

Negativni trendovi u naplati akciza na derivate nafte iz 2022. nastavljeni su i u 2023. Potrebno je imati u vidu i osnovicu za poređenje u prvom kvartalu 2022. Stabilne cijene energenata na svjetskom tržištu u prva dva mjeseca 2022. imale su za posljedicu stabilnu potrošnju derivata nafte u BiH, koja je rasla u skladu sa očekivanim projekcijama, što je, u konačnici, dovelo do rasta naplate specifičnih poreza (akciza i putarine na derivate nafte) u tom periodu 2022. Skok cijena nafte nakon izbijanja rata je doveo do pada potrošnje derivata nafte u BiH, koji je nastavljen i u 2023, što za posljedicu ima pad prihoda od akciza i putarine u poređenju sa višom osnovicom iz perioda prije izbijanja rata. Naplata prihoda od akciza na derivate nafte u januaru je bila manja za 10,2%, u februaru za 8,4%, a u martu za 7,8% u odnosu na referentne mjesec 2022. U apsolutnom iznosu u prva dva mjeseca 2023. naplaćen je najmanji iznos akciza na derivate nafte u posljednje dvije godine (Grafikon 13, lijevo). Osim osnovice važan razlog je što se maloprodajne cijene derivata nafte u BiH sporo prilagođavaju naniže u odnosu na oscilacije cijena na svjetskom tržištu, ne samo da ne prate tempo smanjenja, već je i smanjenje niže nego što bi se moglo očekivati, što djeluje restriktivno na potrošnju derivata. Treći faktor niže potrošnje derivata nafte je loša zimska sezona i smanjen dolazak nerezidenata u BiH.

Naplata akciza na derivate nafte je u negativnoj zoni rasta već četiri kvartala uzastopno, pri čemu je u prvom kvartalu 2023. zabilježen pad naplate od 8,7% (Grafikon 13, prikaz desno).

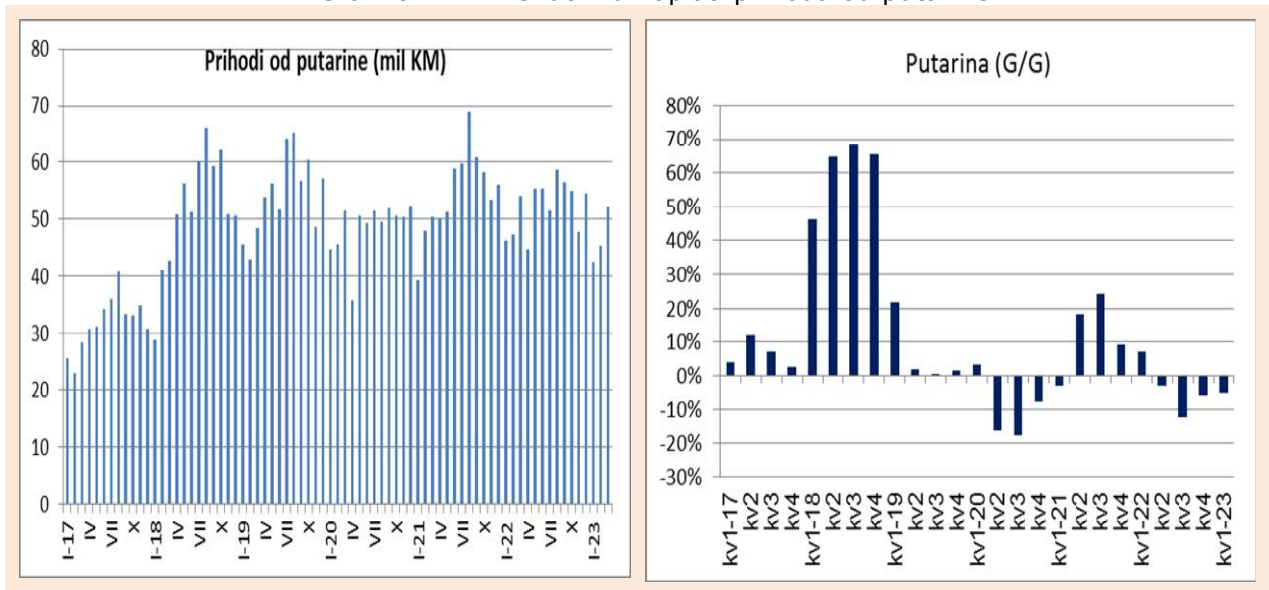
Grafikon 13. Trendovi u naplati akciza na derivate nafte

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

²² S obzirom na prosječnu ponderiranu cijenu cigareta povećanje cijena cigareta je iznosilo u prosjeku 2,7%, odnosno 3,4% u odnosu na prosječnu ponderiranu cijenu cigareta u decembru 2022.

Grafikon 14. Trendovi u naplati prihoda od putarine

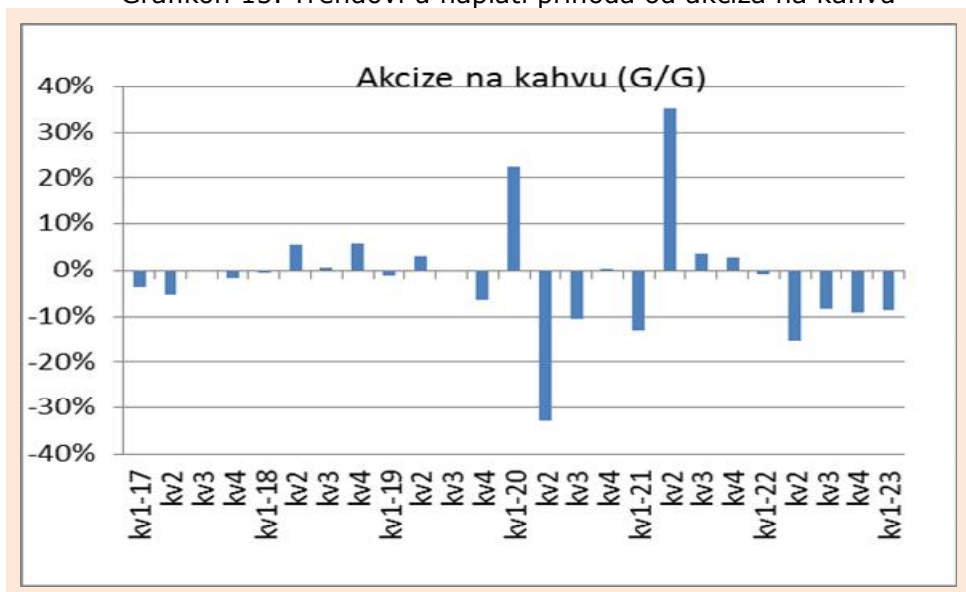

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

Naplata prihoda od putarine prati naplatu akciza na derivate nafte, sa određenim razlikama koje potiču od različitih osnovica na koje se obračunava i plaća putarina, odnosno akcize na derivate nafte. Efekat osnovice i negativna kretanja potrošnje derivata su se odrazili i na naplatu prihoda od putarine, pogotovo u prva dva mjeseca 2023. (Grafikon 14, lijevo). U prvom kvartalu 2023. bruto prihoda od putarine je naplaćeno 5,1% manje nego u istom kvartalu 2022., čime je nastavljen trend negativnog rasta iz 2022. (Grafikon 14, desno).

Negativni trendovi u naplati prihoda od akciza na kahvu iz 2022. nastavljeni su i u prvom kvartalu 2023., kada je zabilježen pad prihoda od akciza na kahvu od 8,5% (Grafikon 15).

Grafikon 15. Trendovi u naplati prihoda od akciza na kahvu

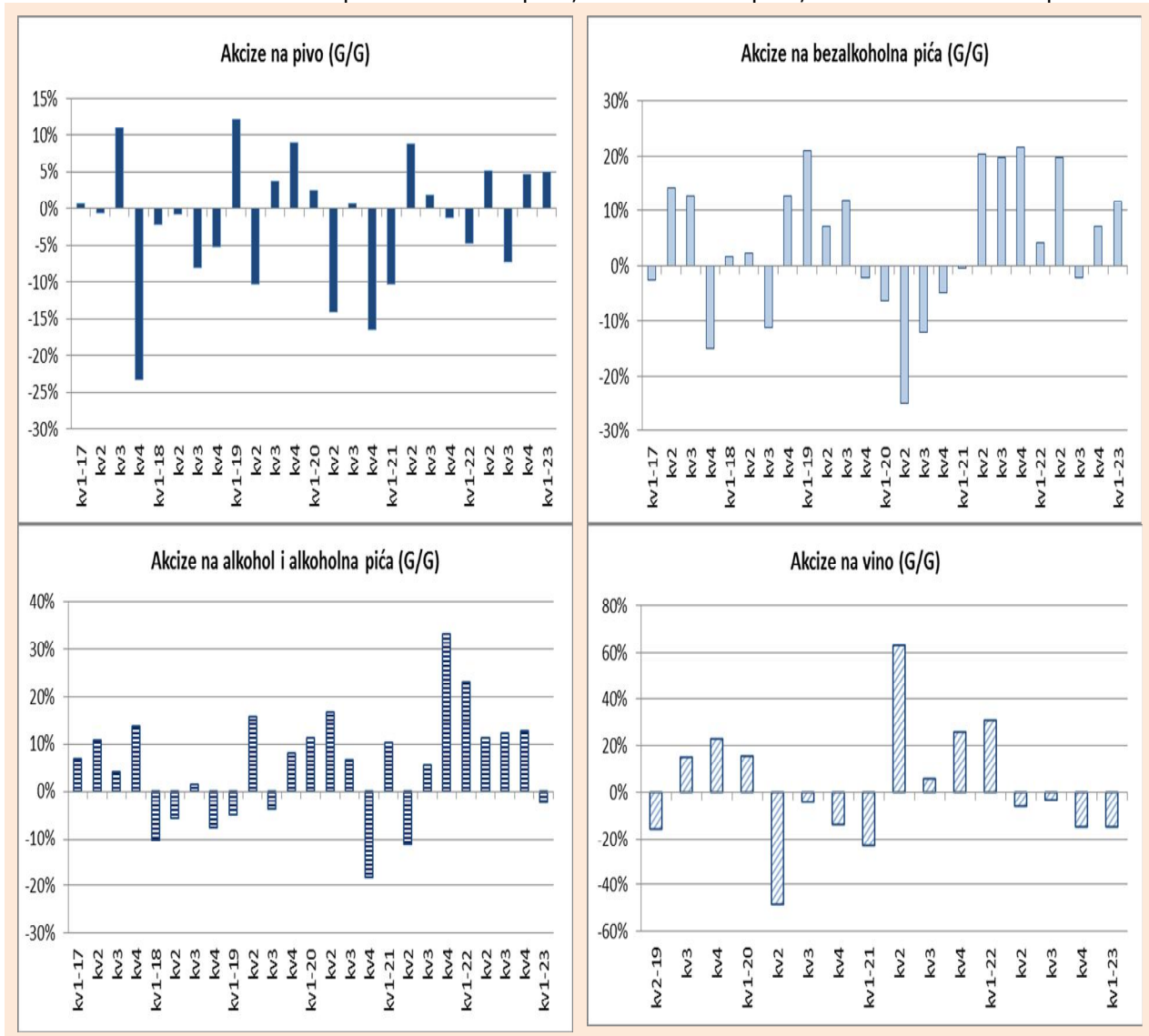

Izvor: Uprava za indirektno opreživanje BiH, prikaz OMA

U prvom kvartalu 2023. pogoršani su trendovi u naplati od akciza na alkohol i alkoholna pića, te je nakon šest uzastopnih kvartala sa pozitivnom rastom ostvaren pad prihoda od 2,3% (Grafikon 16). Negativni trendovi su nastavljeni i u naplati akciza na vino. S druge strane, sa stopom rasta od 11,7% nastavljeni su pozitivni trendovi u naplati akciza na bezalkoholna pića.

Nakon snažnih oscilacija, od četvrtog kvartala 2022. naplata akciza na pivo je stabilna, što je nastavljeno sa stopom rasta od 5,1% i u prvom kvartalu 2023. Međutim, pozitivan rast je ostvaren zahvaljujući rastu prihoda od akciza na uvozna piva od 13,5%, što je, zbog većeg pondera u strukturi potrošnje piva, bilo dovoljno da se u cijelosti neutralizira pad prihoda od akciza na domaća piva od 19,5%.

Grafikon 16. Trendovi u naplati akciza na pivo, bezalkoholna pića, alkohol i alkoholna pića i vino

Izvor: Uprava za indirektno oprežavanje BiH, prikaz OMA

2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2023-2026 (osnovni scenario)

Projekcije prihoda za period 2023-2026 dostupne su u Tabeli 3. Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima UIO o naplati po vrstama prihoda.

U Tabeli 4. su prikazane projekcije prihoda u % BDP-a.

Tabela 3. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza (2023-2026), april 2023.g.

Vrsta prihoda (neto)	u mil KM					Projektirana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2022	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
PDV	5.121,5	5.382,1	5.578,6	5.789,7	5.992,6	5,1%	3,7%	3,8%	3,5%
Akcize	1.580,0	1.623,2	1.743,3	1.791,1	1.861,1	2,7%	7,4%	2,7%	3,9%
Carine	431,9	470,3	503,7	539,9	585,8	8,9%	7,1%	7,2%	8,5%
Putarina	627,2	639,7	657,0	676,7	699,0	2,0%	2,7%	3,0%	3,3%
Ostalo	66,1	36,3	36,3	36,3	36,3	-45,1%	0,0%	0,0%	0,0%
UKUPNO	7.826,7	8.151,6	8.518,9	8.833,7	9.174,9	4,2%	4,5%	3,7%	3,9%
Namjenska putarina *)	-392,0	-399,8	-410,6	-422,9	-436,9	2,0%	2,7%	3,0%	3,3%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	7.434,8	7.751,8	8.108,2	8.410,8	8.738,0	4,3%	4,6%	3,7%	3,9%

Napomena:

*) Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autoputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Kategorija „Ostalo“ uključuje ostale prihode koji se prikupljaju na JR UIO (prihodi od terminala, zakupnina i sl.) te neusklađene prihode (prihodi koji ostanu neusklađeni nakon konačnog usklađivanja naplate prihoda sa prijavama i deklaracijama u IT sistemu UIO)

Tabela 4. Osnovni scenario projekcija prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a, april 2023. g.

Vrsta prihoda (neto)	u % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2022	2023	2024	2025	2026
PDV	11,5%	11,3%	11,2%	11,0%	10,8%
Akcize	3,5%	3,4%	3,5%	3,4%	3,3%
Carine	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,1%
Putarina	1,4%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
UKUPNO	17,6%	17,2%	17,1%	16,8%	16,5%
Namjenska putarina	-0,9%	-0,8%	-0,8%	-0,8%	-0,8%
SREDSTVA ZA RASPODJELU	16,7%	16,3%	16,2%	16,0%	15,7%

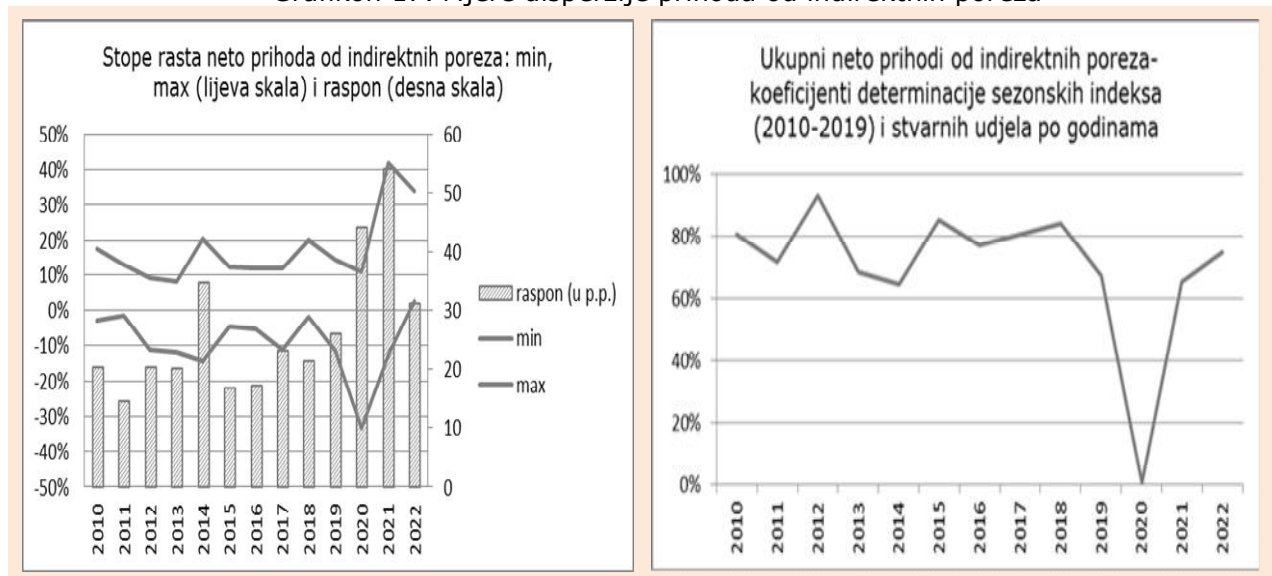
Izvor podataka za BDP: BHAS, rashodni pristup, februar 2023 i Projekcije DEP-a, mart 2023

2.1. Projekcije za 2023. godinu

Prilikom izrade projekcija prihoda za 2023. godinu ne može se osloniti na sezonske sheme naplate prihoda iz 2020. i 2021. godine, s obzirom da su one izašle iz ranijih okvira zbog efekata virusa korona.²³ Uprkos poremećajima na globalnom planu, turbulencijama na tržištu naftnih derivata i snažnom rastu cijena, u 2022. se raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza smanjio u odnosu na prethodne dvije godine (Grafikon 17, lijevo), a mjesečna dinamika prihoda u 2022. godini se poprilično vratila na pre-COVID-19 sezonsku shemu²⁴ (Grafikon 17, desno). To posebno važi za prihode od PDV-a, akcize na alkohol, pivo i bezalkoholna pića, dok akcize na derivate nafte i putarina, očekivano, i u 2022. godini poprilično odstupaju od stare sezonske sheme. Prihodi od akciza na duhan i kahvu nikad nisu ni imali izraženu sezonsku komponentu.²⁵

U prva tri mjeseca 2023. godine ostvarena je stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza od 6,8% u odnosu na isti period 2022. godine. Prema projekcijama DEP-a, očekuje se nominalni rast BDP-a od 6,4% u 2023. godini. Imajući u vidu da stopa rasta prihoda u prvom kvartalu 2023. godine dijelom proizilazi iz specifičnosti u statističkoj osnovici za poređenje (vid. Dio 1.3.2.), te uzimajući u obzir ogromne nepoznanice u pogledu dešavanja u Ukrajini, **projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2023. godinu** je nešto niža od tromjesečne stope rasta i **iznosi 4,2%**.

Grafikon 17. Mjere disperzije prihoda od indirektnih poreza

Izvor: Izračun OMA-e na osnovu podataka UIO

Napomena: Ukupni neto mjesečni prihodi u izračunu ne uključuju neusklađene prihode na JR UIO

²³ Mjesečna dinamika prihoda u 2020. godini je potpuno odudarala od tzv. pre-COVID-19 sezonske sheme. Raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda (razlika između maksimalne i minimalne vrijednosti) iznosio je 44,2 p.p. Iako se nekim dijelom vratila na stari šablon, naplata neto prihoda od indirektnih poreza u 2021. godini takođe poprilično odudara od stare sezonske sheme. U 2021. je raspon mjesečnih stopa rasta neto prihoda od indirektnih poreza bio još viši nego u 2020. godini i iznosio je visokih 54,1 p.p. što je rezultat: (1) poremećaja sezonske sheme u baznoj 2020. godini, i (2) karakteristika sezonske sheme u 2021. godini

²⁴ Nakon kalkulacije sezonskih indeksa za period 2010-2019, postavljeni su regresioni modeli i izračunati koeficijenti determinacije sezonskih indeksa i stvarnih udjela mjesečnih iznosa pojedinih vrsta prihoda u odgovarajućem periodu, kako bi se prikazalo koliko dobro se sezonski indeksi „uklapaju“ u stvarne udjele u pomenutom periodu.

²⁵ Više o mjesečnim fluktuacijama pojedinih vrsta prihoda od indirektnih poreza i jačini sezonske komponente u biltenima Odjeljenja br. 174/175 i 209/210 (www.oma.uino.gov.ba)

2.1.1. PDV

Nakon pada neto prihoda od PDV-a u 2020. godini od 6,8%, koji je bio posljedica pandemije virusa korona, u 2021. i 2022. godini zabilježen je njihov snažan oporavak i visoke stope rasta od 18,2% i 15,6%, respektivno. Neto prihodi od PDV-a u 2022. godini bili su za 1.099,1 mil KM viši nego u pretkriznoj, 2019. godini.

Projektirani iznos neto prihoda od PDV-a u 2023. godini iznosi 5.382,1 mil KM, što je za 5,1% više od ostvarenja u 2022. godini. Projekcija je zasnovana na istorijskoj sezonskoj shemi naplate pojedinih kategorija PDV-a (koja ne uključuje specifičnosti u 2020. i 2021. godini), te kretanjima i projekcijama makroekonomskih pokazatelja.

2.1.2. Akcize i putarina

Akcize na derivate nafte i putarina

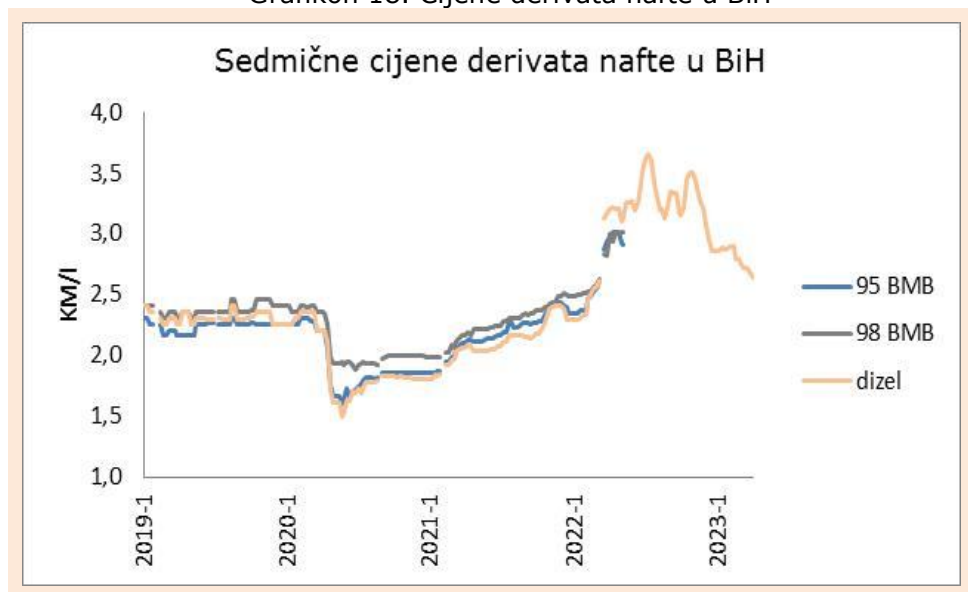
Cijena sirove nafte značajno je varirala u periodu od početka 2019. do februara 2023, do kada su dostupni podaci Američke uprave za energetske informacije (*U.S. Energy Information Administration*). U Tabeli 5. su prikazani godišnji prosjeci mjesečnih cijena sirove nafte tipa Brent (*Europe Brent Spot Price FOB*) u navedenom periodu, te njihove minimalne i maksimalne vrijednosti. Na osnovu Tabele 5. može se zaključiti da su cijene sirove nafte u januaru i februaru 2023. godine dosta niže od prosjeka za 2022. godinu.

Tabela 5. Mjesečne cijene sirove nafte (dolari po barelu), period od I-2019 do II-2023

	2019	2020	2021	2022	I-II 2023
prosjeak	64,4	41,8	70,7	100,8	82,5
min	59,0	18,4	54,8	80,9	82,5
max	71,3	63,7	83,5	122,7	82,6

Izvor: *U.S. Energy Information Administration*

Grafikon 18. Cijene derivata nafte u BiH

Izvor: Vanjskotrgovinska komora BiH (prikaz OMA)

Faktori koji utiču na formiranje cijena derivata na tržištu BiH su cijene sirove nafte, trgovačke marže, visine poreznih stopa i dr. U Grafikonu 18. je predstavljeno kretanje cijena derivata

naft²⁶ na tržištu BiH u periodu od početka 2019. godine do 14. sedmice 2023. godine, po sedmicama.²⁷

Nakon perioda izrazito stabilnih cijena u 2019. godini, cijene derivata nafte na tržištu BiH snažno su pale u proljeće 2020. godine, kao posljedica pandemije virusa korona. U 21. sedmici 2020. godine cijena dizel goriva iznosila je svega 1,5 KM/l, dok je cijena goriva BMB-95 iznosila 1,6 KM/l. Od 22. sedmice 2020. godine (kraj maja) cijene derivata bilježe stabilan trend rasta, koji je zadržan kroz čitavu 2021. godinu. Na kraju 2021. godine cijene dizel goriva i BMB-95 iznosile su 2,3 KM/l a cijene BMB-98 2,5 KM/l. Dešavanja u Ukrajini uticala su na intenziviranje trenda rasta cijena u 2022. godini, tako da su, prema posljednjim dostupnim objavljenim podacima za benzin, u 19. sedmici 2022. godine cijene goriva BMB-95 porasle za 24,2% u odnosu na 1. sedmicu 2022. godine, dostižući nivo od visokih 2,9 KM/l. Prosječne cijene dizel goriva dostigle su svoj maksimum od 3,7 KM/l u 28. sedmici 2022. godine. Nakon toga su snažno varirale, da bi u posljednjoj sedmici 2022. godine iznosile 2,9 KM/l. U dosadašnjem toku 2023. godine zabilježen je blagi trend pada cijena dizel goriva. U 14. sedmici 2023. godine cijene dizel goriva iznosile su 2,6 KM/l.

Ukupna potrošnja derivata nafte u 2022. godini je opala za 2,9% u odnosu na 2021. godinu. Pad potrošnje dizel goriva iznosio je 2,5%, benzina 5,6% a ostalih derivata (lož ulje, kerozin i tečni naftni plin) 2,9%. Odjeljenje je razvilo model višestruke regresije²⁸, sa zavisnom varijablom (y) „*potrošnja dizel goriva i benzina (u mil l)*“, gdje su nezavisne varijable bile (1) *visina BDP-a* i (2) *p.p. cijena na uvozu sa pond. akcizom i putarinom (KM/l)*. Na osnovu regresionog modela, projekcije neto prihoda od akciza na derivate nafte i putarine za 2022. godinu iz oktobra 2022. godine izvršene sa stopom preciznosti od 99,8% i 100,1%, respektivno, i to u uslovima izraženih turbulencija cijena na tržištu derivata nafte.

Podaci za potrošnju derivata nafte po vrstama za Q1 2023. g. nisu bili dostupni u vrijeme izrade projekcija, ali podaci o naplati prihoda ukazuju na pad potrošnje u odnosu na isti kvartal prethodne godine. U prvom kvartalu 2023. godine zabilježene su negativne stope rasta akciza na derivate nafte i putarine, što je i očekivano, imajući u vidu specifičnosti statističke osnovice za poređenje. Naime, u prvom kvartalu 2022. godine zabilježene su visoke stope rasta akciza na derivate nafte i putarine, nakon čega su, sa početkom ratnih dešavanja u Ukrajini i posljedicama na cijene derivata, ostvarene negativne stope rasta u naredna tri kvartala. Stoga, 2022. godina, kao i prethodne dvije (zbog drugih specifičnosti), ne mogu predstavljati osnovicu za izradu projekcija prihoda. Na osnovu stare sezonske sheme i projekcija kretanja makroekonomskih pokazatelja za 2023. godinu projektirane su stope rasta neto akciza na naftu i putarine od 1,4% i 2,0%, respektivno.

Prihodi od akciza na duhan

Polazište za projekcije prihoda od akciza na duhanske prerađevine za 2023. jesu tekući trendovi na tržištu duhanskih prerađevina, koje karakteriziraju velike oscilacije i iznimno loša naplata u martu. Za razliku od prethodnih godina naplata akciza na duhanske prerađevine u 2022. ne može predstavljati pouzdano polazište za projekcije naplate u 2023. iz nekoliko razloga. Prvo, naplata akciza na duhanske prerađevine u prvom kvartalu 2023. bila je pod snažnim utjecajem promjene režima naplate, čiji će se negativni efekti zbog svojih velikih razmjera odraziti na ukupnu naplatu prihoda od akciza u 2023. Drugo, očigledno je da je visok rast naplate prihoda od akciza na duhanske prerađevine u 2022. od 15,4% bio posljedica anticipirane potrošnje nerezidenata u zimskoj sezoni 2023. koja se nije realizirala u očekivanoj mjeri. Treće, povećanje maloprodajnih

²⁶ Nakon 19. sedmice 2022. godine prikazani su samo podaci za dizel gorivo, jer je tada prekinuto izvještavanje o cijenama za goriva 95 BMB i 98 BMB na web stranici Vanskostrgovinske komore BiH sa podacima International Road Transport Union-a. Dostupni su jedino podaci o najčešćim cijenama goriva za pojedine kompanije u BiH.

²⁷ Korišteni su podaci International Road Transport Union-a, preuzeti sa web stranice Vanjskostrgovinske komore BiH (VTK).

²⁸ Više o regresionom modelu i potrošnji derivata nafte u 2022. godini u OMA Biltenu br. 213/214 (www.oma.uino.gov.ba)

cijena cigareta u martu imalo je i pozitivne (u januaru) i negativne (u martu) efekte na naplatu prihoda, a puni efekti na potrošnju ispoljiće se tek u narednom periodu. Imajući u vidu negativne efekte promjene režima plaćanja akciza u visini prosječne mjesečne naplate akciza, polazeći od makroekonomskih projekcija potrošnje za 2023. i pretpostavljajući da će ukupno povećanje prosječne ponderirane cijene cigareta u 2023., uključujući i povećanje maloprodajnih cijena cigareta u prvom kvartalu 2023²⁹, iznositi maksimalno 2,7%, u 2023. se može očekivati rast prihoda akciza na duhanske prerađevine od 3,7%.

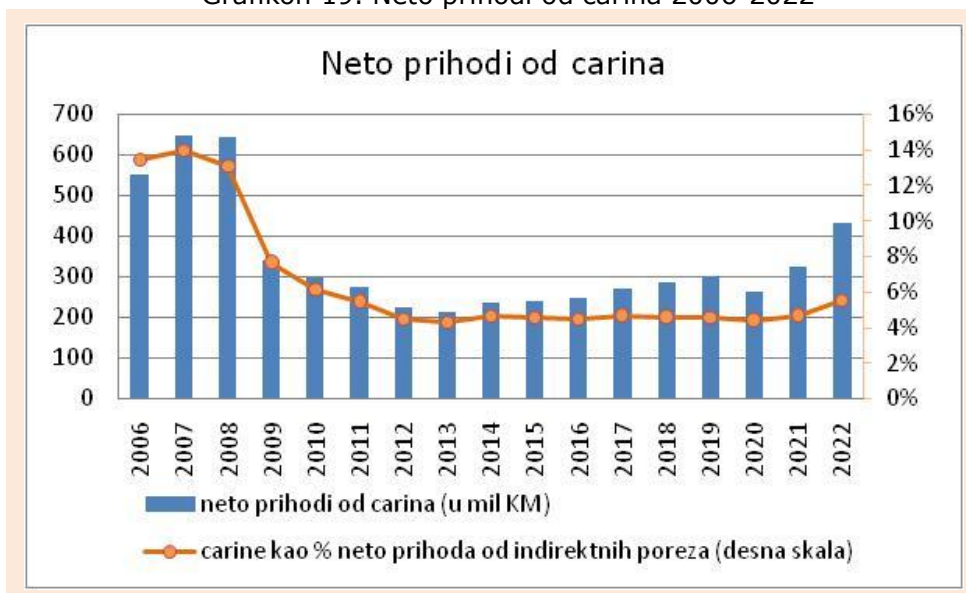
Prihodi od ostalih kategorija akciza

Prihodi od ostalih kategorija akciza (alkohol i alkoholna pića, pivo, vino, bezalkoholna pića i kahva) nemaju značajno učešće u ukupnim prihodima od akciza.³⁰ Projektirani su u skladu sa tekućim trendovima naplate, istorijskom sezonskom shemom te projekcijama relevantnih makroekonomskih pokazatelja.

2.1.3. Carine

Liberalizacija vanjske trgovine dovela je do snažnog pada prihoda od carina, kako u apsolutnim iznosima tako i u pokazateljima učešća u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza. Sa 650,4 mil KM u 2007. godini, neto prihodi od carina pali su na svega 211 mil KM u 2013. godini. Od 2014. godine zabilježen je šestogodišnji trend blagog rasta ovih prihoda, dosežući nivo od 300,6 mil KM u 2019. godini. U 2020. godini, sa pandemijom koronavirusa, neto prihodi od carina su ponovo pali na 262,2 mil KM, dok su u 2021. i 2022.g. zabilježili snažan oporavak, te su u 2022. godini iznosili 431,9 mil KM, što je najviši iznos nakon početka primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU u 2008. godini. Ako se posmatra učešće u ukupnim neto prihodima od indirektnih poreza, primijetan je snažan pad u periodu od 2007. do 2013. godine sa 14,0% na 4,3%. Nakon tog perioda (2014-2021) je ovo učešće relativno stabilno, i kreće se u rasponu od 4,4% do 4,7%, da bi u 2022. godini poraslo na 5,5% (Grafikon 19).

Grafikon 19. Neto prihodi od carina 2006-2022

Izvor: Pregled OMA na osnovu podataka UIO i projekcije OMA za 2022. god.

²⁹ Prema zahtjevima za korekcije cijena, koji su dostavljeni UIO, povećanje maloprodajnih cijena cigareta je iznosilo od 0,10 KM do 0,20 KM po paklici.

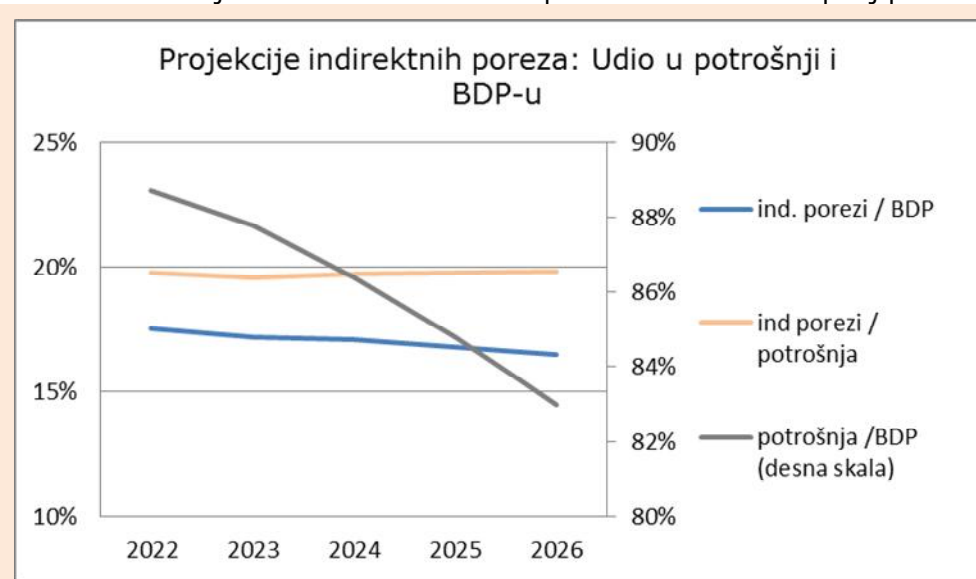
³⁰ Bruto prihodi od svih pobrojanih vrsta akciza imali su učešće svega 9,2% u bruto prihodima od akciza u 2022. godini.

Prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje BiH u prvom kvartalu 2023. godine ostvarena je stopa rasta uvoza od 4% u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Imajući u vidu trendove naplate prihoda od carina, kretanje uvoza i projekcije DEP-a, za 2023. godinu se projektira neto naplata carina u iznosu od 470,3 mil KM, što je za 8,9% više od naplate u prethodnoj godini.

2.2. Projekcije za period 2024-2026

Projektirane stope rasta neto prihoda od indirektnih poreza za 2024., 2025. i 2026. godinu iznose 4,5%, 3,7% i 3,9%, respektivno. Projekcija prihoda u navedenom periodu zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2023. godinu.

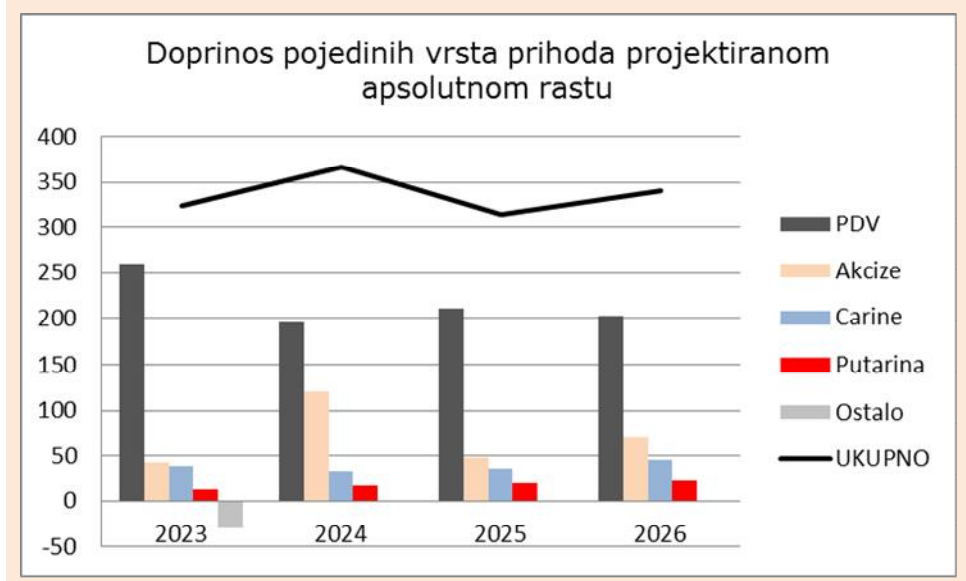
Grafikon 20. Projektirani udio indirektnih poreza u BDP-u i ukupnoj potrošnji

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda indirektnih poreza (OMA, april 2023) i projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP, mart 2023)

Za razliku od projektiranog pada indirektnih poreza u BDP-a u periodu 2023-2026 (vid. Tabela 4), projektirani udio prihoda od indirektnih poreza (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom periodu blago raste od 19,6% u 2023. do 19,9% u 2026. godini. Pad projektiranog udjela indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2023-2026 kumulativni je rezultat blagog rasta indirektnih poreza u potrošnji te pada udjela potrošnje u BDP-u (Grafikon 20).

Grafikon 21. Doprinos pojedinih vrsta prihoda projektiranom apsolutnom rastu

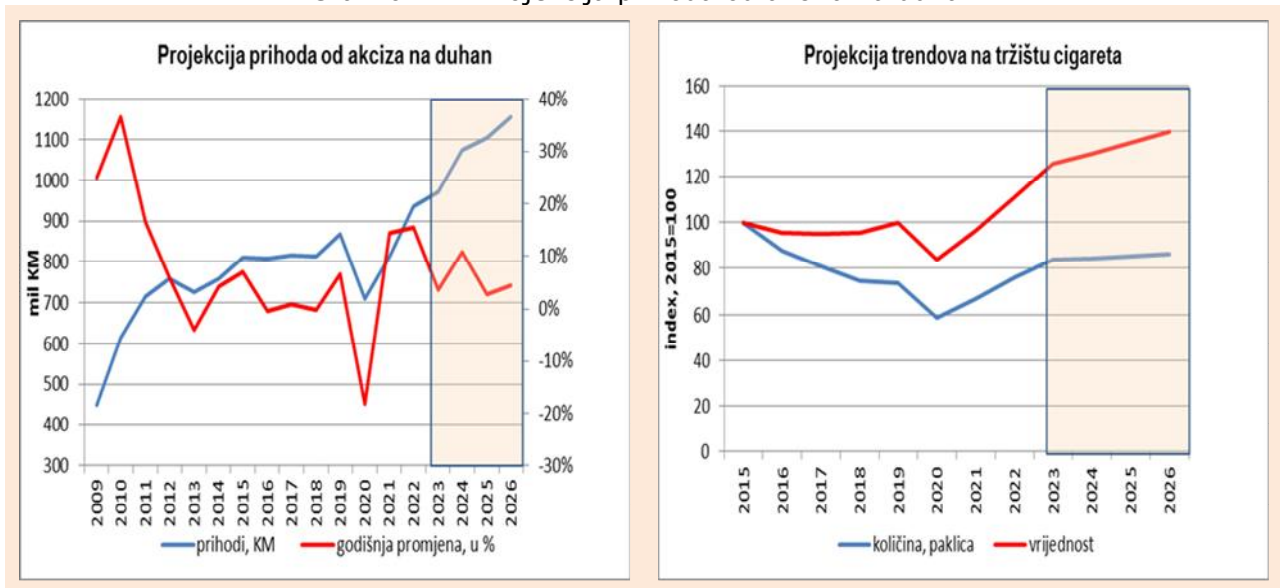
Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza (OMA, april 2023)

Najveći generator godišnjeg apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u navedenom periodu je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranim stabilnim stopama rasta. U 2024. su akcize takođe značajan generator apsolutnog rasta, zbog snažnog projektiranog apsolutnog rasta akciza na duhan (vid. objašnjenje u nastavku u dijelu „Prihodi od akciza na duhan“).

Prihodi od akciza na duhan

Za razliku od 2023. u kojoj će biti prisutan miks dvije sheme plaćanja akciza, sa jednokratnim negativnim efektom na naplatu akciza, od 2024. uspostaviće se nova shema plaćanja akciza koja će biti neutralna na naplatu prihoda od akciza. Važan faktor ostvarenja projekcija naplate akciza jeste nepromijenjena akcizna politika i kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH. U naredne tri godine očekuje se stabiliziranje političke situacije u svijetu i stabilizacija robnih berzi i cijena na svjetskom tržištu, oporavak i rast ekonomije, dohotka i potrošnje u skladu sa makroekonomskim projekcijama. Rast tržišta bi trebao pratiti makroekonomske projekcije potrošnje, što bi uz minimalan rast prosječne ponderirane cijene cigareta trebalo dovesti do daljeg rasta vrijednosti prometa cigareta i oporezovanih količina cigareta. Pod navedenim pretpostavkama u 2024., 2025., i 2026. može se očekivati rast prihoda od akciza na duhanske preradevine od 10,7%, 2,8% i 4,5% (Grafikon 22, prikaz lijevo). Viša stopa rasta prihoda od akciza u 2024. godini je posljedica niže osnovice iz 2023. zbog jednokratnog gubitaka prihoda prilikom prelaska na novi režim plaćanja akciza.

Grafikon 22. Projekcija prihoda od akciza na duhan

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza (OMA, april 2023)

3. Razlike u odnosu na prethodne projekcije prihoda od indirektnih poreza

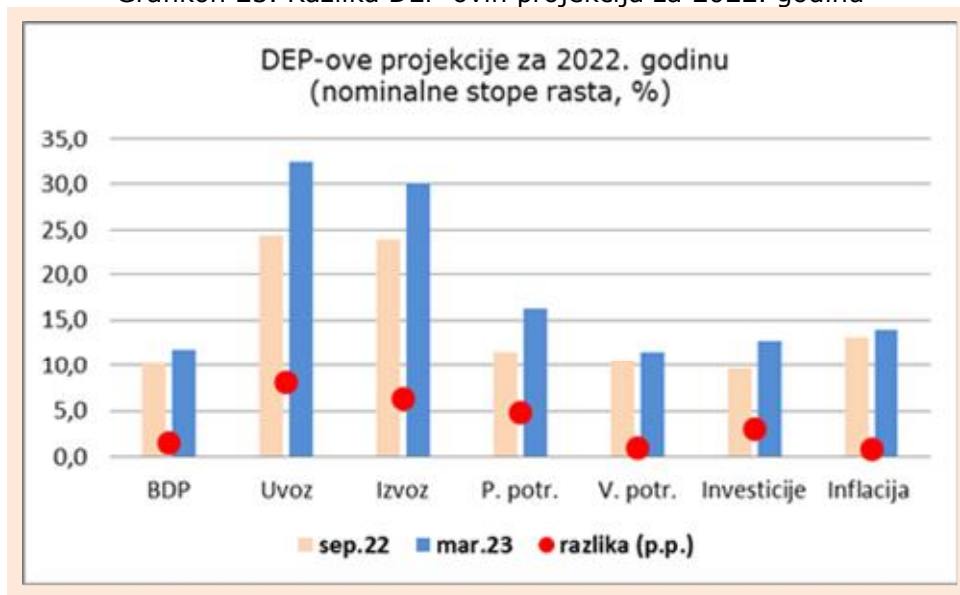
Projekcije prihoda od indirektnih poreza usko su vezane za DEP-ove projekcije BDP-a i njegovih komponenti. Svako odstupanje izvršenja parametara iz nacionalnih računa od njihovih projektiranih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda.

3.1. DEP, revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za BiH

3.1.1. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu

Na osnovu Grafikona 23. se mogu uporediti DEP-ove posljednje (mart 2023) i prethodne projekcije (septembar 2022) stopa rasta BDP-a za 2022. godinu i njegovih komponenti. Nominalna stopa rasta BDP-a revidirana je za +1,5 p.p., sa 10,2% na 11,7%. Najviše su revidirane stope rasta uvoza i izvoza (+8,1 p.p. i +6,3 p.p.). Procijenjena stopa rasta privatne potrošnje revidirana je za +4,8 p.p., a vladine za +1,0 p.p.

Grafikon 23. Razlika DEP-ovih projekcija za 2022. godinu

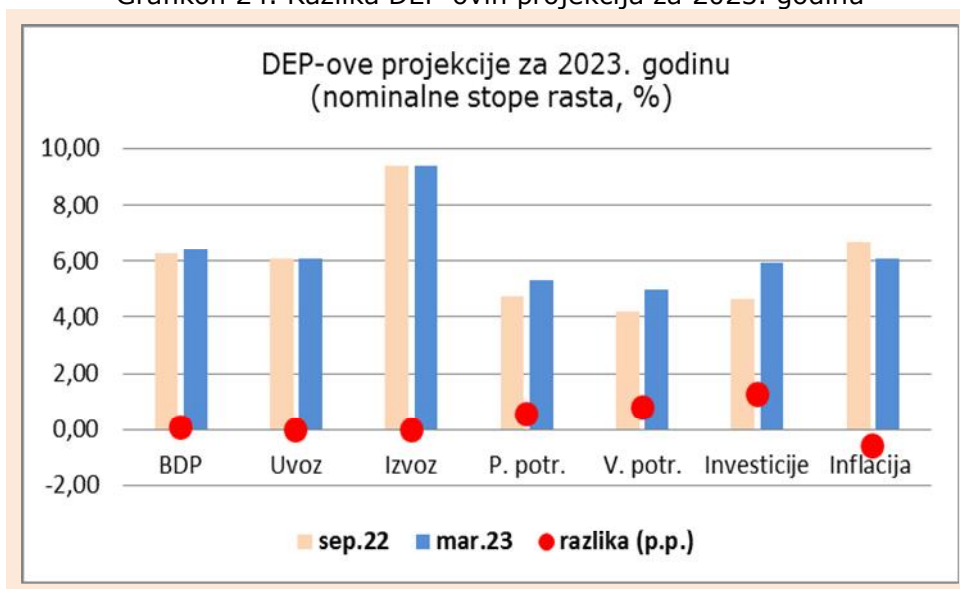

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija DEP-a

3.1.2. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2023. godinu

Nema značajnih korekcija u projektiranim stopama rasta BDP-a i njegovih komponenti za za 2023. godinu u posljednjim (mart 2023) u odnosu na prethodne DEP-ove projekcije (septembar 2022). Projektirana nominalna stopa rasta BDP-a revidirana je za svega +0,1 p.p. Projektirane nominalne stope rasta uvoza i izvoza nisu mijenjane. Projekcije rasta privatne potrošnje revidirane su za +0,6 p.p., a vladine za +0,8 p.p. Najviše je revidirana projektirana stopa rasta investicija, za +1,3 p.p (Grafikon 24).

Grafikon 24. Razlika DEP-ovih projekcija za 2023. godinu

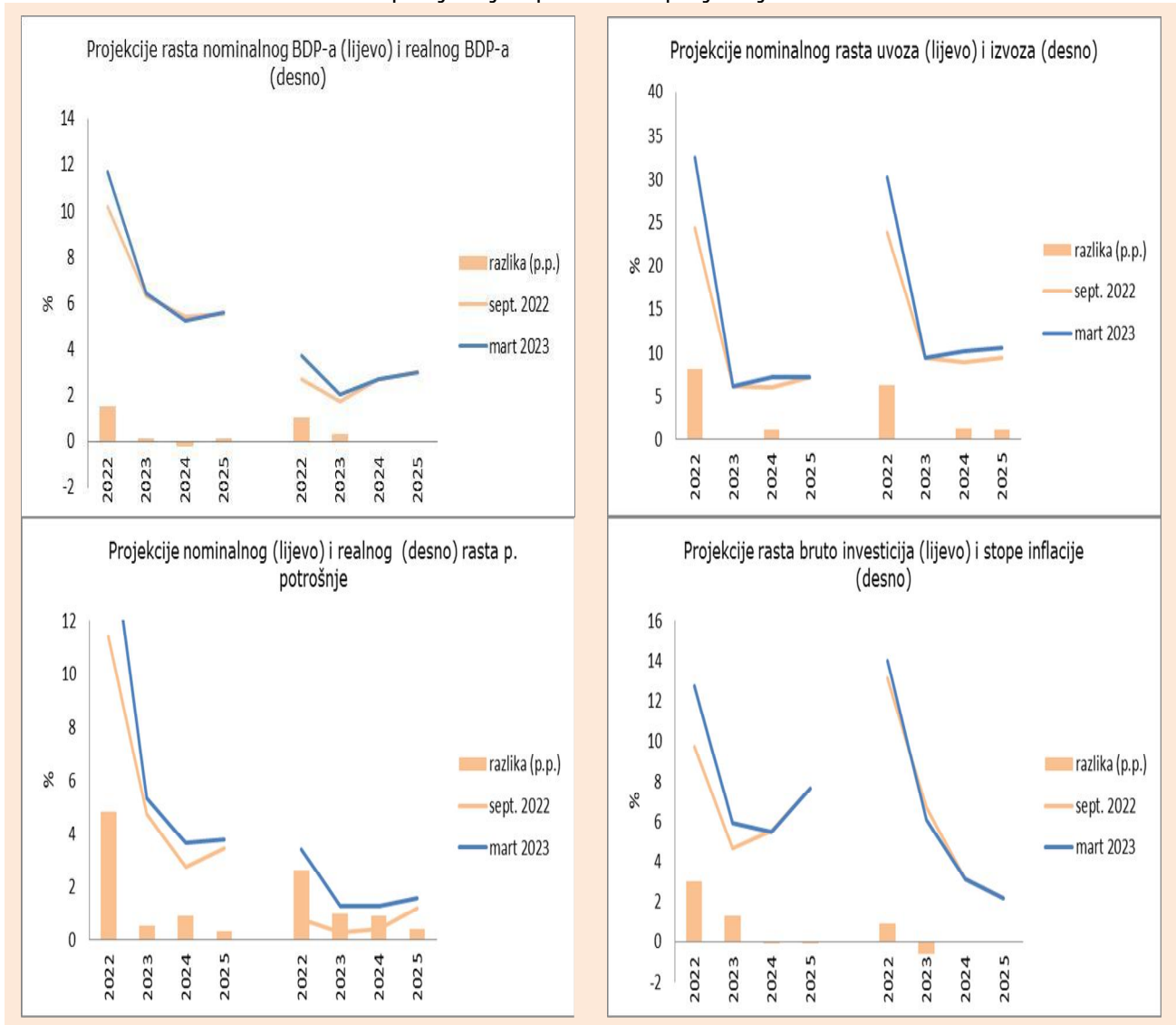

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija DEP-a

3.1.3. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za period 2024. -2025. godina

U Grafikonu 25. prikazane su martovske projekcije BDP-a i komponenti za period 2022-2025 u odnosu na prethodne projekcije DEP-a (septembar 2022), iz kojih se može vidjeti da korekcije za 2024. i 2025. godinu nisu značajne. U odnosu na prethodne, projekcije nominalnog rasta BDP-a revidirane su za -0,2 p.p., +0,1 p.p. za 2024. i 2025. godinu, respektivno, dok projekcije realnog rasta BDP-a za navedene godine nisu mijenjane. Grafikon 25. takođe prikazuje reviziju pojedinih komponenti BDP-a i stope inflacije.

Grafikon 25. DEP: posljednje i prethodne projekcije nacionalnih računa

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija DEP-a iz marta 2023 i septembra 2022.

3.2. OMA, revizija projekcija prihoda od indirektnih poreza

3.2.1. Razlike izvršenja prihoda u 2022. godini u odnosu na projekcije iz oktobra 2022. g.

Prema revidiranim projekcijama prihoda³¹, koje je Odjeljenje pripremlilo polovinom oktobra 2022. godine, projektirana je naplata indirektnih poreza u 2022. u iznosu od 7.828,1 mil KM. S obzirom da je naplata indirektnih poreza iznosila 7.826,7 mil KM može se zaključiti da su **projekcije izvršene 99,98%**.

Ako posmatramo prihode po vrstama, neto naplata PDV-a u 2022. godini je izvršena 100,68% u odnosu na oktobarske projekcije, akcize na derivate nafte 99,82%, akcize na duhan 93,95%, akcize na alkohol i pivo 99,95%, akcize na bezalkoholna pića 103,49%, akcize na kafu 100,07%, carine 102,05% te putarina 100,11%. Može se zaključiti da se izvršenje svih prihoda u 2022. godini u odnosu na projekcije kreće na nivou oko 100%. Treba napomenuti da su izrazito visoke stope preciznosti projekcija ostvarene u uslovima izraženih neizvjesnosti na globalnom planu te snažnih turbulencija cijena na tržištu derivata nafte i cijena uopće.

Nešto veće izvršenje prihoda od PDV-a i carina od projekcija objašnjava se višim ostvarenjem ovih prihoda zbog snažnijeg rasta uvoza u 2022. godini od projektiranog (vid. Dio 3.1.1. Revizija projekcija makroekonomskih pokazatelja za 2022. godinu).

Stopa rasta prihoda od akciza na duhan u 2022. godini od 15,4% ispod je oktobarskih projekcija. Razlog za diskrepancu između projektiranih i naplaćenih prihoda od akciza na duhan je snažno usporavanje u četvrtom kvartalu 2022., kako rasta vrijednosti tržišta cigareta tako i oporezovanih količina, najvjerovatnije kao korekcija zbog smanjene potražnje nerezidenata u odnosu na očekivanu. U odnosu na treći kvartal vrijednost tržišta i količine oporezovanih cigareta su bile manje i do 27%. Najveći pad je ostvaren u decembru 2022, kada u drugoj polovini mjeseca, u očekivanju promjene režima plaćanja akciza, uplata akciza na duhanske prerađevine na JR UIO skoro da i nije bilo. Treba imati u vidu da stari režim anticipativnog plaćanja akcize pri preuzimanju akciznih markica zahtijeva duže vrijeme da se spozna da li postoji adekvatna potražnja za količinama cigareta za koje su preuzete markice i koje su nakon određenog vremena uvezene i plasirane na tržište. Stoga, korekcije poslovnih planova duhanske industije, u smislu proizvodnje i plasmana cigareta, nisu neuobičajene u četvrtom kvartalu, ali imaju refleksije na naplatu akciza.

3.2.2. Razlike projekcija prihoda za 2023-2025 u odnosu na projekcije iz oktobra 2022. g.

Razlike projekcija prihoda za period 2023-2025 u odnosu na projekcije iz oktobra 2022. godine predstavljene su u Tabeli 6. U odnosu na projekcije iz oktobra 2022. godine, projekcije prihoda za 2023., 2024. i 2025. godinu revidirane su za +97,6 mil KM, +169,8 mil KM i +207,8 mil KM, respektivno.

³¹ Projekcije su dostupne u biltenu Odjeljenja br. 209/210 (www.oma.uino.gov.ba)

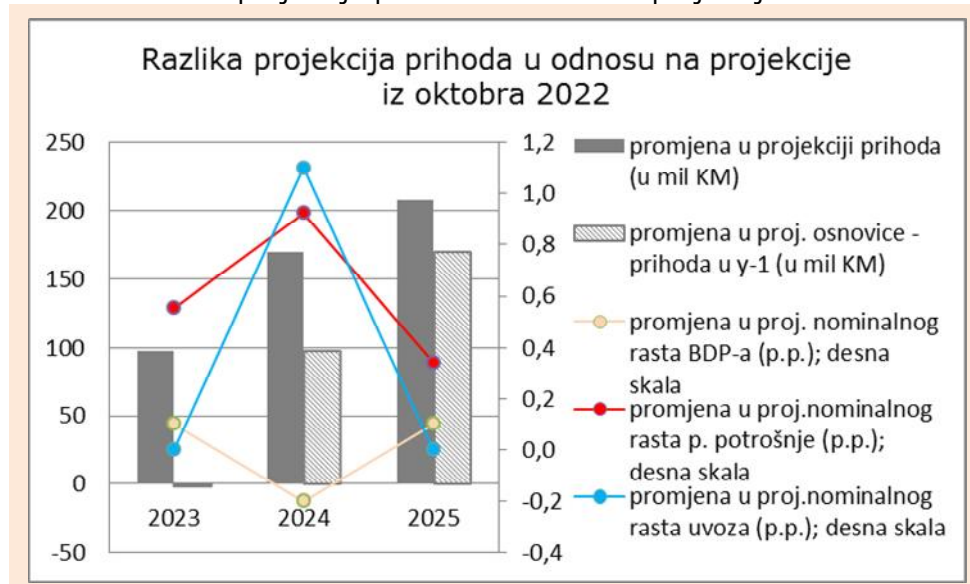
Tabela 6. Razlike projekcija prihoda za period 2023-2025 u odnosu na projekcije iz oktobra 2022.

Vrsta prihoda (neto)	2023	2024	2025
PDV	52,8	103,8	126,5
Akcize	18,8	33,5	46,7
Carine	21,2	27,7	29,6
Putarina	2,6	2,6	2,7
Ostalo	2,2	2,2	2,2
UKUPNO	97,6	169,8	207,8

Izvor: Pregled OMA na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza

Revizija je kumulativni rezultat korekcija u osnovici (projekcija prihoda za prethodnu godinu: $y-1$) i revizija stopa rasta makroekonomskih pokazatelja za tekuću godinu (Grafikon 26) .

Grafikon 26. Razlike projekcija prihoda u odnosu na projekcije iz oktobra 2022.g.

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija prihoda (OMA) i projekcija makroekonomskih pokazatelja (DEP)

4. Rizici

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o daljem odvijanju situacije na međunarodnom planu vezano za dešavanja u Ukrajini, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), **ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda.** S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2023-2026 je podložno sljedećim rizicima: (1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i (2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP pominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realiziranih od projektiranih prihoda od indirektnih poreza. U DEP-ovim projekcijama iz marta 2023. godine navode da se rizici za njihove projekcije mogu klasificirati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje. U istom dokumentu navodi se sljedeće: „...U vrijeme pripreme ovog izvještaja čini se da su vanjski rizici dosta izraženiji i predstavljaju veći rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta iz osnovnog scenarija u odnosu na unutrašnje. Naime, nakon stabilizacije epidemioloških prilika koje su vezane za Covid 19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba Ukrajine i Rusije što će nesumnjivo imati negativne ekonomske posljedice po globalnu ekonomiju i samim tim i Bosnu i Hercegovinu. Daljnja eskalacija ukrajinske krize, kao i jačanje inflatornih pritisaka kako na globalnom nivou, tako u Bosni i Hercegovini zasigurno bi imali negativan uticaj na potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu a samim tim i na projekcije ekonomskog rasta u osnovnom scenariju.”³²

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- Slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- Slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prevare;
- Predlagane izmjene politike indirektnog oporezivanja kao što su: diferencirane stope PDV-a, privremeno ukidanje akciza na derivate. Navedene izmjene legislative mogle bi dovesti do značajnog pada prihoda od indirektnih poreza.

³² DEP, Makroekonomske projekcije 2024-2026, mart 2023.

Dodatak I: Posljednje projekcije međunarodnih institucija**i. Projekcije Evropske komisije (EK)**

Na osnovu Tabele 7. možemo vidjeti projekcije realnog rasta BDP-a i inflacije za period od 2022. do 2024. godine iz posljednjih projekcija EK.³³ Za 2022. godinu je procijenjeno da je u EU ostvaren realni rast BDP-a od 3,5%, dok se za 2023. i 2024. godinu projektuju stope rasta od 0,9% i 1,5%, respektivno. Što se tiče stope inflacije u EU, procjenjuje se da će pasti sa 9,2% u 2022. godini na 6,4% u 2023., te na 2,8% u 2024. godini.

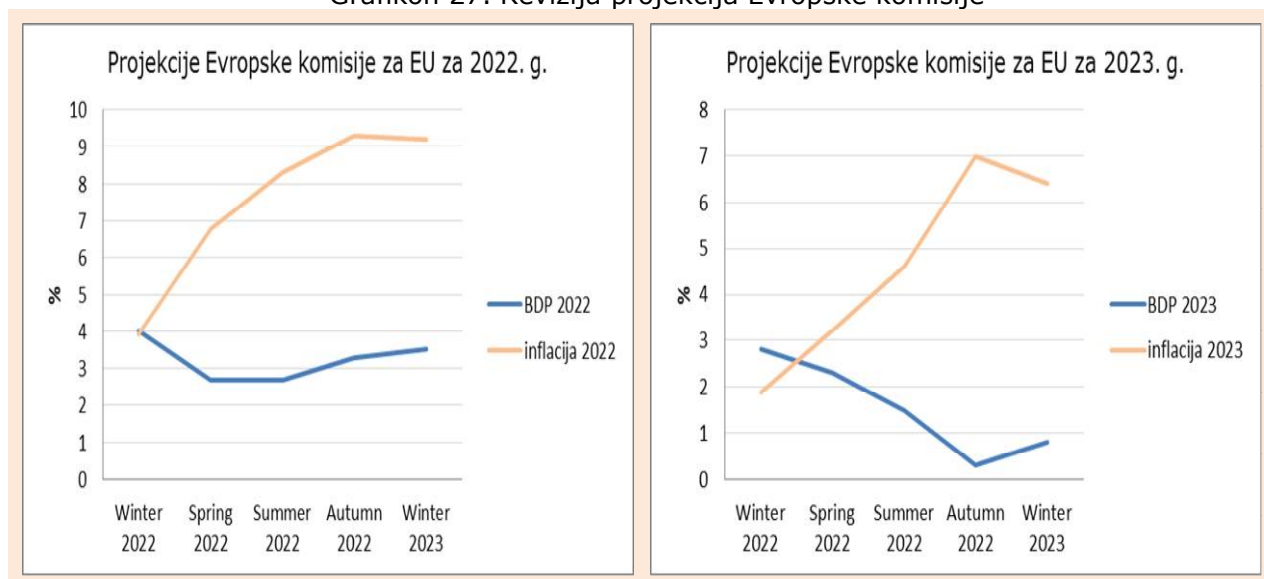
Tabela 7. Zimske projekcije EK, februar 2023

Projekcija	Realni rast BDP-a			Inflacija		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
EA	3,5	0,9	1,5	8,4	5,6	2,5
EU	3,5	0,8	1,6	9,2	6,4	2,8

Izvor: European Economic Forecast, Winter 2023

Grafikonom 27. je prikazana revizija projekcija BDP-a i inflacije za 2022. (lijevo) i 2023. godinu (desno) u odnosu na prethodna četiri izdanja projekcija EK.

Grafikon 27. Revizija projekcija Evropske komisije

Izvor: Prezentacija OMA-e na osnovu projekcija Evropske komisije

ii. Projekcije Međunarodnog monetarnog fonda (MMF)

Posljednje projekcije MMF-a datiraju iz januara 2023. godine.³⁴ Prema navedenom izvoru, predviđa se da će globalni rast pasti sa procijenjenih 3,4% u 2022. godini na 2,9% u 2023. godini, a zatim porasti na 3,1% u 2024. Prognoza za 2023. godinu je 0,2 procentna poena viša od MMF-ovih predviđanja iz oktobra 2022 (Tabela 8).

Osim projekcija za svjetsku ekonomiju, u Tabeli 8. predstavljene su MMF-ove projekcije za Eurozonu.

³³ European Economic Forecast, Winter 2023, Institutional paper 194, February 2023

³⁴ IMF, World Economic Outlook Update, January 2023.

Tabela 8. Projekcije realnog rasta BDP-a, MMF, januar 2023

	2021	Procjena 2022	Projekcija		Razlika u odnosu na WEO iz oktobra 2022	
			2023	2024	2023	2024
World Output	6,2	3,4	2,9	3,1	0,2	-0,1
Euro Area	5,3	3,5	0,7	1,6	0,2	-0,2

Izvor: IMF, World Economic Outlook Update, January 2023.

iii. Projekcije Evropske centralne banke (ECB)

U projekcijama ECB iz marta 2023. godine navodi se da bi godišnji prosječni realni rast BDP-a u Eurozoni trebao usporiti s 3,6 % koliko je iznosio u 2022. na 1,0 % u 2023., a zatim se povećati na 1,6 % u 2024. i u 2025.

Tabela 9. Projekcije ECB rasta BDP-a i inflacije za Eurozonu

	2021	2022	2023	2024	2025
Realni BDP	5,3	3,6	1,0	1,6	1,6
Inflacija mjerena HIPC-om	2,6	8,4	5,3	2,9	2,1

Izvor: Projekcije ECB iz marta 2023. godine

U izvještaju se navodi da su rizici za projekcije visoki jer je isti završen prije nedavne pojave napetosti na finansijskim tržištima i jer su se povećali rizici povezani s daljim pogoršanjem općih uslova kreditiranja i slabljenjem povjerenja. Ostali faktori rizika povezani su s makroekonomskim utjecajem monetarne i fiskalne politike u Eurozoni, globalnom monetarnom politikom, te cijenama energenata. Neizvjesnost u projekcijama je u dokumentu ECB prikazana simetričnim lepezastim grafikonima (eng. *fan charts*). Dokument sadrži i scenarij u kojem se procjenjuju posljedice mogućeg snažnijeg rasta kineske ekonomije, te niz analiza osjetljivosti na osnovu alternativnih kretanja cijena energenata.

Analiza naplate prihoda od akciza na pivo u 2022. godini i tekući trendovi

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik - makroekonomista)

Sažetak

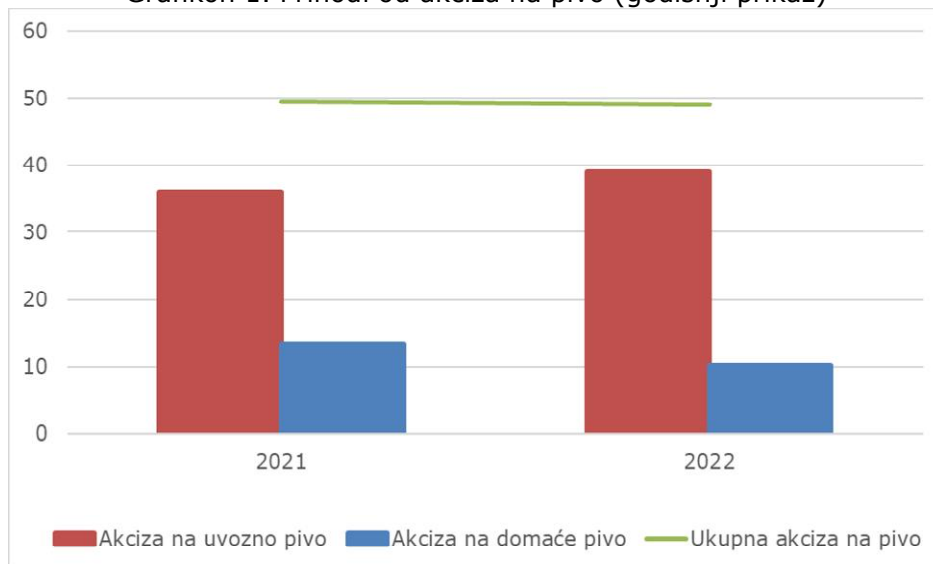
Fokus analize³⁵ je godišnja naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo kao i godišnja naplata prihoda od akciza na pivo razdvojena po komponentama – prihodi od akciza na uvozno pivo i prihodi od akciza na domaće pivo u Bosni i Hercegovini u 2022. godini u odnosu na prethodnu, 2021. godinu³⁶. Takođe, analizom je prikazano kvartalno kretanje ukupne naplate prihoda od akciza na pivo, te kvartalno kretanje naplate prihoda od akciza na pivo razdvojeno po komponentama - prihodi od akciza na uvozno pivo i prihodi od akciza na domaće pivo za period prvi kvartal (Q1) 2021. godine - četvrti kvartal (Q4) 2022. godine. Dodatno, analizom je prikazana i mjesečna naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo, te mjesečna naplata prihoda od akciza na pivo razdvojena po komponentama - prihodi od akciza na uvozno pivo i prihodi od akciza na domaće pivo za period januar 2021. godine - februar 2023. godine³⁷.

1. Godišnje kretanje prihoda od akciza na pivo

Ukupni prihodi od akciza imaju značajno učešće u ukupnim prihodima od indirektnih poreza dok ukupni prihodi od akciza na pivo učestvuju sa 3,3% u 2021. godini, odnosno 3,1% u 2022. godini u ukupnim prihodima od akciza na godišnjem nivou.

Grafikonom 1 prikazano je kretanje godišnje naplate prihoda od akciza na pivo za period 2021-2022. godina, u milionima KM (lijeva vertikalna skala). Prikazana je godišnja naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo u posmatranom vremenskom periodu, kao i godišnja naplata prihoda od akciza razdvojena po komponentama – prihodi od akciza na uvozno pivo i prihodi od akciza na domaće pivo.

Grafikon 1. Prihodi od akciza na pivo (godišnji prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

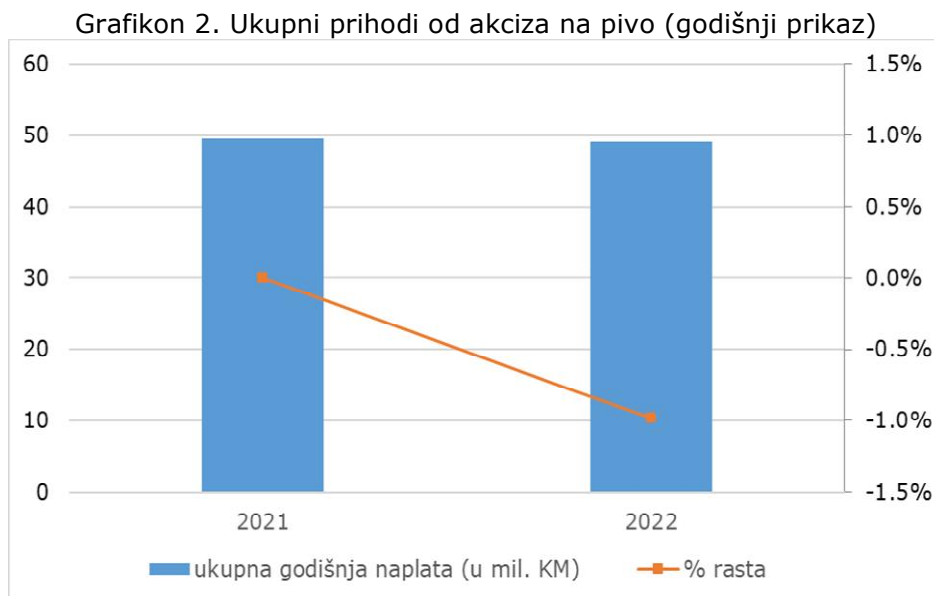
³⁵ O politici oporezivanja piva i naplati prihoda od akciza na pivo više u: Popović, M. (2022). "Analiza naplate prihoda od akciza na pivo". OMA bilten br. 205/206.

³⁶ Zbog pojave pandemije Covid-19 kao i zbog mjera uvedenih u borbi protiv širenja virusa, 2020. godina nije relevantna za poređenje, te analizom nije prikazana trogodišnja vremenska serija koja bi obuhvatala ovu godinu.

³⁷ Posljednji raspoloživi podaci.

1.1. Godišnje kretanje ukupnih prihoda od akciza na pivo

Grafikonom 2 prikazano je godišnje kretanje naplate ukupnih prihoda od akciza na pivo za period 2021. i 2022. godina, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i godišnja stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala)³⁸.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U 2022. godini naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo u blagom je padu u odnosu na 2021. godinu. Tako je u 2022. godini naplaćeno manje ovih prihoda za 1,0% u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 2, % rasta). Takođe, pored godišnje naplate ukupnih prihoda od akciza na pivo u 2021. i 2022. godini, u nastavku je prikazana naplata prihoda od akciza na pivo razdvojena po komponentama (uvozna i domaća akciza) za isti period, koja pruža detaljniju sliku o preferencijama potrošača te uticaju drugih vanjskih faktora o kojima će biti riječ u nastavku analize.

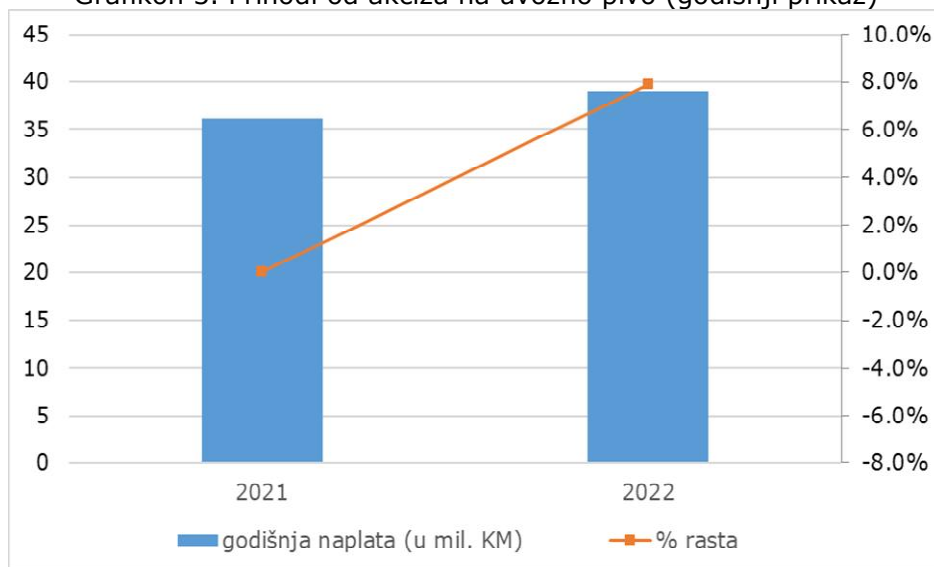
1.2. Godišnje kretanje prihoda od akciza na uvozno pivo

Grafikonom 3 prikazano je godišnje kretanje naplate prihoda od akciza na uvozno pivo za period 2021. i 2022. godina, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i godišnja stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala)³⁹.

³⁸ 2021. godina korištena kao baza

³⁹ 2021. godina korištena kao baza

Grafikon 3. Prihodi od akciza na uvozno pivo (godišnji prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

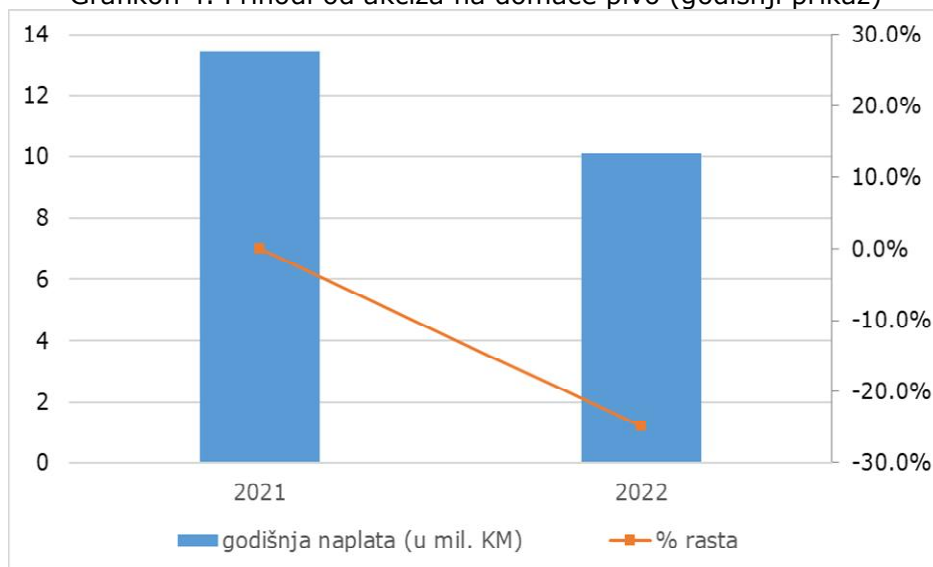
Iako je ukupna godišnja naplata prihoda od akciza na pivo u 2022. godini u blagom opadanju u odnosu na prethodnu godinu, u 2022. godini došlo je do povećanja prihoda od akciza na pivo iz uvoza za 7,9% u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 3, % rasta). Ovo pokazuje da je naplata prihoda od akciza na domaće pivo u 2022. godini u opadanju, a što je prikazano u nastavku. Razlozima povećanja prihoda od akciza na pivo iz uvoza pripisuju se u najvećoj mjeri preferencije potrošača, znatno veća ponuda uvoznog piva u odnosu na domaće proizvođače, kao i pristupačna cijena piva iz uvoza.

1.3. Godišnje kretanje prihoda od akciza na domaće pivo

Grafikonom 4 prikazano je kretanje godišnje naplate prihoda od akciza na domaće pivo za period 2021. i 2022. godina, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i godišnja stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala)⁴⁰.

⁴⁰ 2021. godina korištena kao baza

Grafikon 4. Prihodi od akciza na domaće pivo (godišnji prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Tako je u 2022. godini zabilježena naplata prihoda od akciza na domaće pivo manja za 24,8% u odnosu na prethodnu 2021. godinu (grafikon 4, % rasta). Osnovni razlog pada prihoda od akciza na domaće pivo jeste pad njegove potrošnje kod domaćeg stanovništva, što ima za posljedicu smanjenje obima proizvodnje domaćeg piva. Iako kvalitet vode u velikoj mjeri utiče na kvalitet piva, te domaći proizvođači imaju preduslove za kvalitetan proizvod, kako industrijskog, tako i zanatskog "kraft" piva, prodaja domaćeg piva ne može dostići prodaju uvoznog, te u odnosu na uvozno pivo sve je manja.

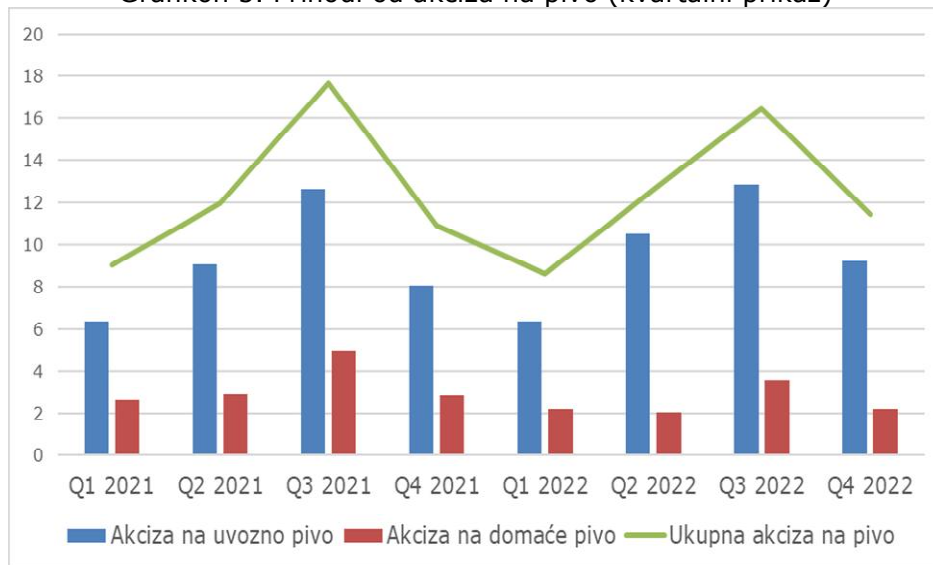
2. Kvartalno kretanje prihoda od akciza na pivo

Kvartalno kretanje prihoda od akciza na pivo je sezonskog karaktera. Podaci prikazuju sezonski trend u naplati ukupnih prihoda od akciza na pivo koji je posljedica vremenskih uslova, te je najveća potrošnja piva zabilježena u trećim kvartalima.

Grafikonom 5 prikazano je kvartalno kretanje prihoda od akciza na pivo za navedeni period u milionima KM (lijeva vertikalna skala). Kvartalna dinamika kretanja ukupnih prihoda od akciza na pivo, kao i prihoda od akciza na pivo po komponentama – prihodi od akciza na uvozno pivo i prihodi od akciza na domaće pivo, prikazana je za period od prvog kvartala (Q1) 2021. godine do četvrtog kvartala (Q4) 2022. godine⁴¹.

⁴¹ Posljednji raspoloživi kvartalni podaci

Grafikon 5. Prihodi od akciza na pivo (kvartalni prikaz)

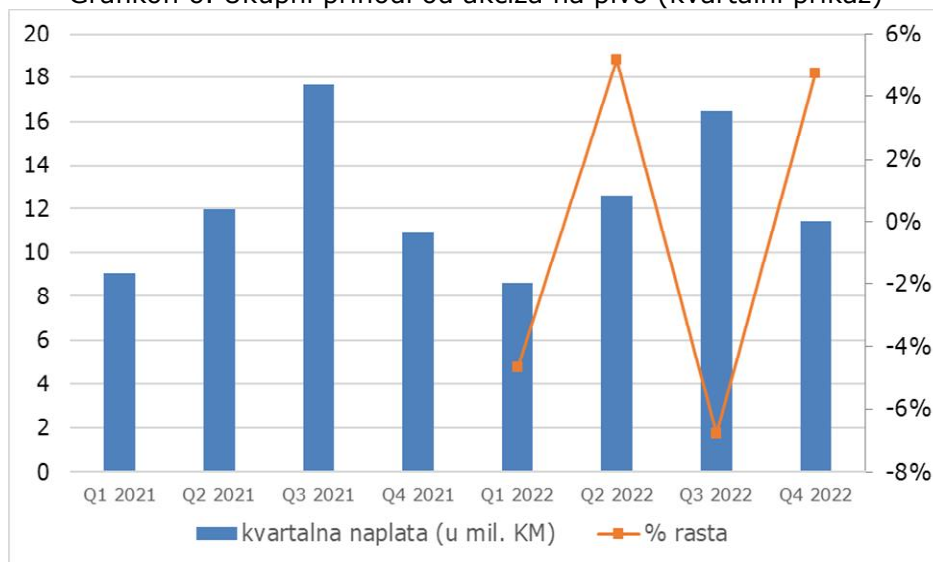
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Iz grafikona je vidljivo da je najveća naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo na kvartalnom nivou u trećim kvartalima, a pod uticajem sezonskih prilika, odnosno vremenskih uslova.

2.1. Kvartalno kretanje ukupnih prihoda od akciza na pivo

Grafikonom 6 prikazano je kvartalno kretanje naplate ukupnih prihoda od akciza na pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i kvartalna stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala), za period Q1 2021 – Q4 2022. godine⁴².

Grafikon 6. Ukupni prihodi od akciza na pivo (kvartalni prikaz)

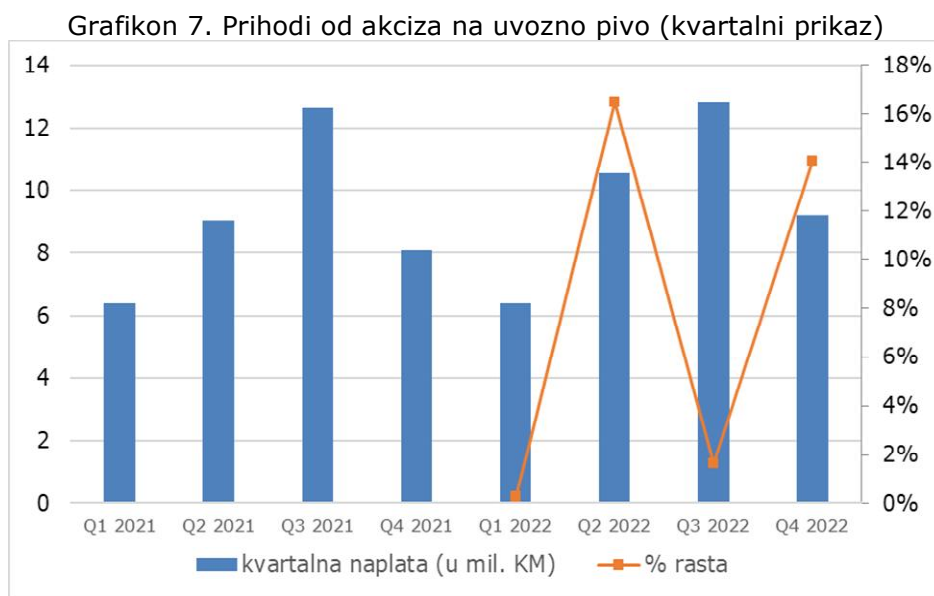
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

⁴² 2021. godina korištena kao baza

Analizom kvartalnih kretanja ukupnih prihoda od akciza na pivo u prvim kvartalima u posljednje dvije godine vidljivo je smanjenje u naplati ovih prihoda u prvom kvartalu 2022. godine u odnosu na prvi kvartal 2021. godine za 4,7% (grafikon 6, % rasta), dok je naplata u drugom kvartalu 2022. godine veća za 5,2% u odnosu na drugi kvartal prethodne godine (grafikon 6, % rasta). Kao posljedica sezonskog uticaja, naplata ovih prihoda u trećim kvartalima znatno je veća od naplate istih u svim preostalim kvartalima, međutim u trećem kvartalu 2022. godine dolazi do smanjenja ovih prihoda za 6,8% u odnosu na isti kvartal prethodne godine (grafikon 6, % rasta). Ukupni prihodi od akciza na pivo, posmatrani u četvrtom kvartalu u analizirane dvije godine, veći su za 4,7% u četvrtom kvartalu 2022. godine u odnosu na četvrti kvartal 2021. godine (grafikon 6, % rasta).

2.2. Kvartalno kretanje prihoda od akciza na uvozno pivo

Grafikonom 7 prikazano je kvartalno kretanje naplate prihoda od akciza na uvozno pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i kvartalna stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala), za period Q1 2021 – Q4 2022. godine⁴³.

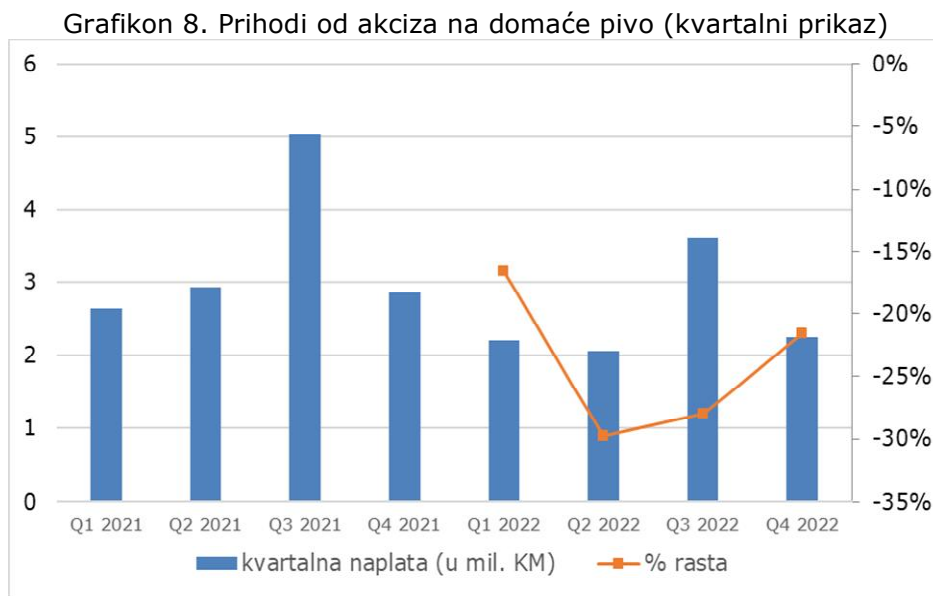
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalna naplata prihoda od akciza na pivo iz uvoza ima pozitivan trend tokom svih kvartala u 2022. godini u odnosu na kvartalnu naplatu u 2021. godini. Kretanje naplate prihoda od akciza na uvozno pivo na kvartalnom nivou u posmatranom periodu je takođe sezonskog karaktera, te je naplata ovih prihoda najveća u trećim kvartalima u posmatrane dvije godine. U prvim kvartalima 2021. i 2022. godine naplaćeni prihodi od akciza na pivo iz uvoza na približnom su nivou, 0,3% su veći u prvom kvartalu 2022. godine u odnosu na prvi kvartal 2021. godine (grafikon 7, % rasta). U drugom kvartalu 2022. godine prihodi od akciza na pivo iz uvoza su za 16,5% veći u odnosu na isti kvartal prethodne godine (grafikon 7, % rasta), dok je njihova naplata u trećem kvartalu 2022. godine u odnosu na treći kvartal 2021. godine veća za 1,7% (grafikon 7, % rasta). Takođe, i u četvrtom kvartalu 2022. godine zabilježen je porast u naplati ovih prihoda u odnosu na isti kvartal 2021. godine za 14,0% (grafikon 7, % rasta).

⁴³ 2021. godina korištena kao baza

2.3. Kvartalno kretanje prihoda od akciza na domaće pivo

Grafikonom 8 prikazano je kvartalno kretanje naplate prihoda od akciza na domaće pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i kvartalna stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala), za period Q1 2021 – Q4 2022. godine⁴⁴.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Negativan trend naplate prihoda od akciza na domaće pivo na kvartalnom nivou zabilježen je u svim kvartalima 2022. godine u odnosu na kvartalnu naplatu ovih prihoda u 2021. godini. Tako je, naplata prihoda od akciza na domaće pivo u prvom kvartalu 2022. godine za 16,6% manja u odnosu na isti kvartal 2021. godine (grafikon 8, % rasta). U drugom kvartalu 2022. godine zabilježen je pad ovih prihoda za 29,8% (grafikon 8, % rasta), dok je u trećem kvartalu 2022. godine zabilježen njihov pad za 28,1% (grafikon 8, % rasta), a u poređenju sa istim kvartalima prethodne godine. Takođe, kao i u prva tri kvartala, četvrti kvartal 2022. godine karakterističan je po smanjenju potrošnje domaćeg piva, te je naplata prihoda od akciza na domaće pivo u ovom kvartalu manja za 21,6% u odnosu na četvrti kvartal 2021. godine (grafikon 8, % rasta).

3. Mjesečno kretanje prihoda od akciza na pivo

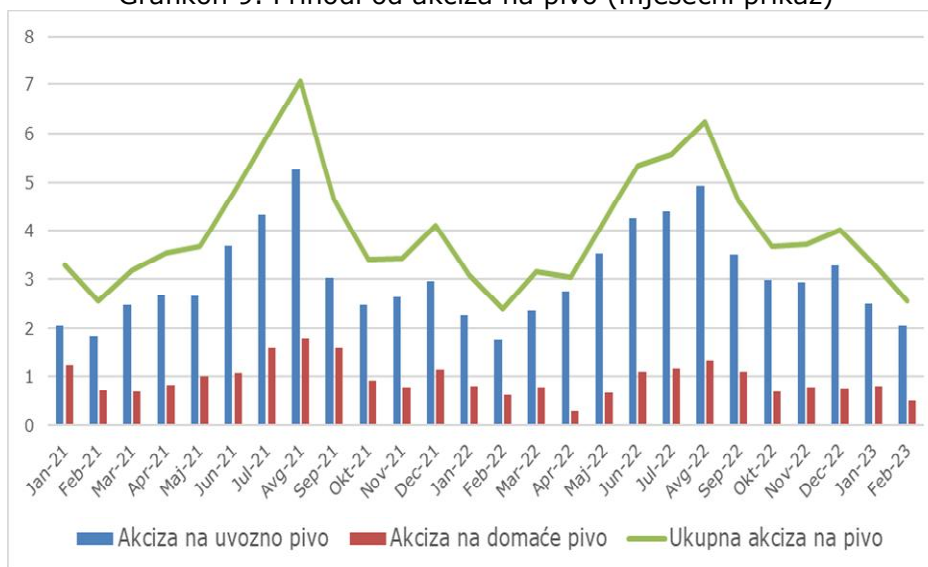
Mjesečna dinamika kretanja naplate prihoda od akciza na pivo prikazana je za period od januara 2021. godine do februara 2023. godine⁴⁵. Cilj mjesečne analize naplate prihoda od akciza na pivo je detaljniji prikaz kretanja ovih prihoda pod uticajem mnogobrojnih vanjskih faktora na cijenu piva, konzumiranu količinu, kao i ponašanje i preferencije potrošača. Dosadašnja analiza je pokazala da je sezonski uticaj najveći kada su u pitanju ovi prihodi, odnosno da vremenski uslovi imaju najveći uticaj na potrošnju piva. Posljedice pandemije Covid-19 koje su i dalje prisutne kroz promjene u ponašanju i navikama potrošača, neki su od faktora koji u određenoj mjeri utiču na naplatu prihoda od akciza na pivo, ali kako se život postepeno vratio u normalne tokove, uticaj ovog faktora je sve slabiji. Međutim, rat između Rusije i Ukrajine, koji je počeo krajem februara 2022. godine, za posljedicu ima značajnu inflaciju i poremećaje u lancima snabdijevanja na globalnom nivou, što se u posmatranom periodu najviše odrazilo na povećanje cijene ovog akciznog proizvoda.

⁴⁴ 2021. godina korištena kao baza

⁴⁵ Posljednji raspoloživi podaci

Grafikonom 9 prikazano je mjesečno kretanje prihoda od akciza na pivo za navedeni period, u milionima KM (lijeva vertikalna skala). Prikazano je mjesečno kretanje ukupne naplate prihoda od akciza na pivo u posmatranom vremenskom periodu, kao i mjesečno kretanje naplate prihoda od akciza razdvojeno po komponentama.

Grafikon 9. Prihodi od akciza na pivo (mjesečni prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

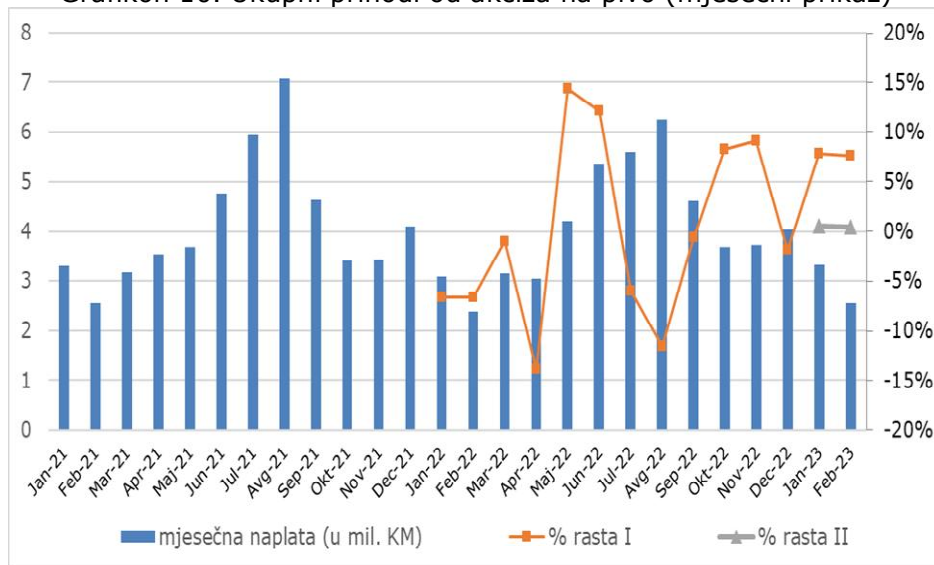
Kao i kod kvartalnih podataka, iz grafikona je vidljivo da je najveća naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo na mjesečnom nivou u ljetnim mjesecima. Zbog vremenskih uslova, najveća potrošnja piva je u periodu od juna do septembra, nakon čega potrošnja blago opada do decembra, kada je zabilježeno povećanje u naplati ovih prihoda kao posljedica pojačane potrošnje tokom praznika. Posmatrano na mjesečnom nivou, najveća naplata ukupnih prihoda od akciza na pivo na mjesečnom nivou zabilježena je u avgustu 2021. godine. Tako je, u odnosu na taj mjesec u istom mjesecu 2022. godine zabilježen pad ukupnih prihoda od akciza na pivo za 11,6%. Detaljnija analiza kretanja mjesečnih prihoda od akciza na uvozno i domaće pivo data je u nastavku.

3.1. Mjesečno kretanje ukupnih prihoda od akciza na pivo

Grafikonom 10 prikazano je mjesečno kretanje naplate ukupnih prihoda od akciza na pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), kao i mjesečna stopa rasta ovih prihoda (desna vertikalna skala), za period januar 2021. – februar 2023. godine⁴⁶.

⁴⁶ 2021. godina korištena kao baza

Grafikon 10. Ukupni prihodi od akciza na pivo (mjesečni prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

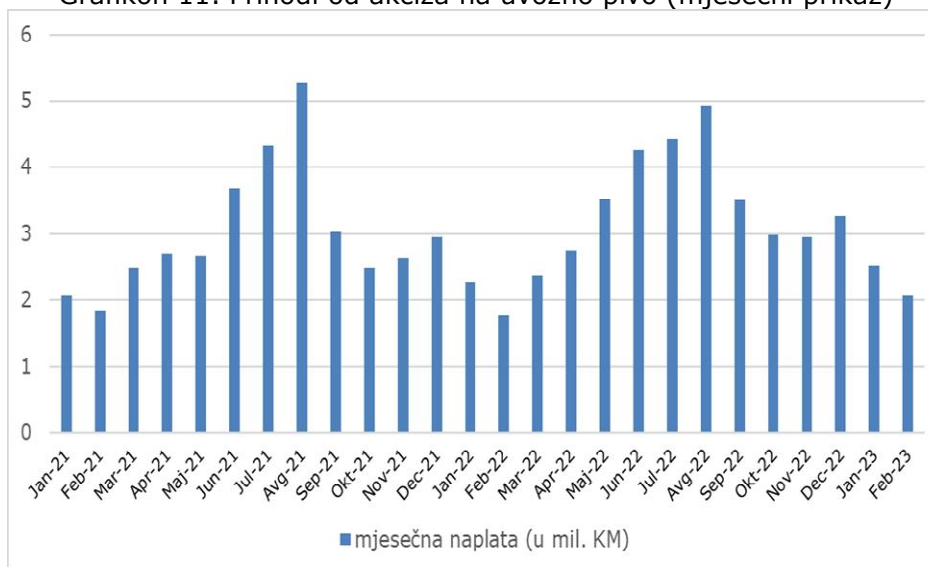
Najveći pad naplate ukupnih prihoda od akciza na pivo na mjesečnom nivou zabilježen je u aprilu 2022. godine u odnosu na isti mjesec 2021. godine 13,9% (grafikon 10, % rasta I), kao i u avgustu 2022. godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine 11,6% (grafikon 10, % rasta I), dok je najveći rast naplaćenih ukupnih prihoda od akciza na pivo na mjesečnom nivou u posmatranom periodu zabilježen u maju 2022. godine i u odnosu na maj 2021. godine veći je za 14,4% (grafikon 10, % rasta I). Ukupni prihodi od akciza na pivo naplaćeni u januaru i februaru tekuće godine zadržali su se na nivou naplate u prva dva mjeseca 2021. godine (grafikon 10, % rasta II). U odnosu na januar prethodne godine, u januaru tekuće godine došlo je do povećanja u naplati ovih prihoda za 7,7% (grafikon 10, % rasta I), dok je u februaru tekuće godine zabilježeno povećanje od 7,6% u odnosu na isti mjesec prethodne godine (grafikon 10, % rasta I).

3.2. Mjesečno kretanje prihoda od akciza na uvozno pivo

Grafikonom 11 prikazano je mjesečno kretanje naplate prihoda od akciza na uvozno pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), za period januar 2021. – februar 2023. godine⁴⁷.

⁴⁷ 2021. godina korištena kao baza

Grafikon 11. Prihodi od akciza na uvozno pivo (mjesečni prikaz)

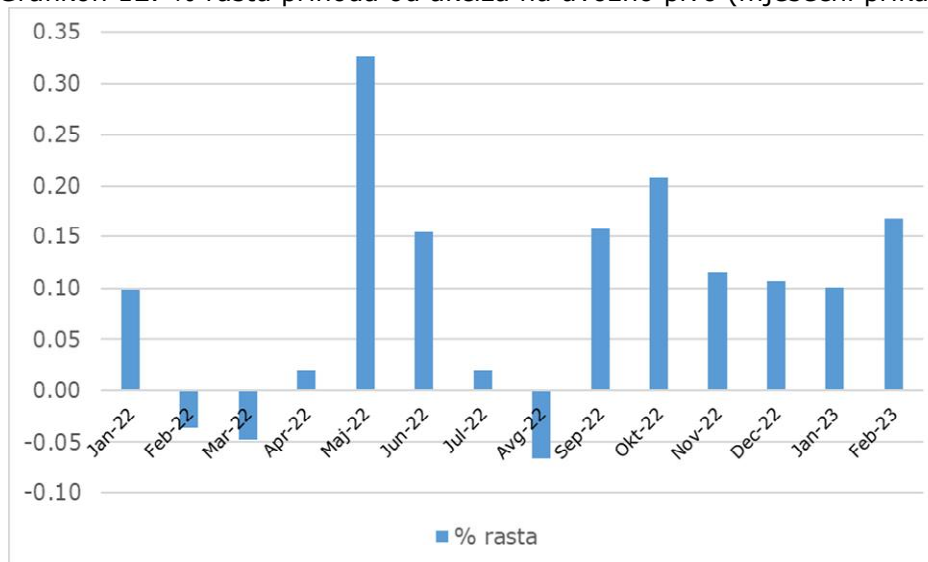

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kao i kod ukupnih prihoda od akciza na pivo prikazanih na mjesečnom nivou, najveća naplata prihoda od akciza na uvozno pivo je takođe u ljetnim mjesecima. Iz podataka prikazanih grafikonom, vidljivo je da je najveća naplata prihoda od akciza na uvozno pivo na mjesečnom nivou zabilježena u avgustu 2021. godine, te je u odnosu na isti mjesec, u avgustu 2022. godine došlo do smanjenja ovih prihoda za 6,7%. Najmanja naplata ovih prihoda na mjesečnom nivou zabilježena je u februaru 2022. godine, te je u februaru tekuće godine naplaćeno 16,8% više ovih prihoda.

Grafikonom 12 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od akciza na uvozno pivo za period januar 2022. – februar 2023. godine⁴⁸, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 12. % rasta prihoda od akciza na uvozno pivo (mjesečni prikaz)

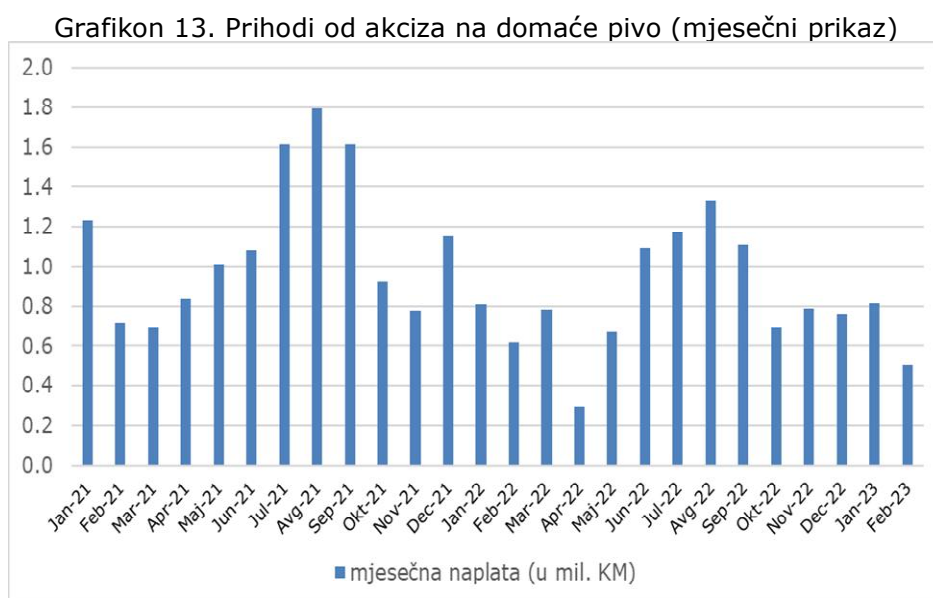
Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

⁴⁸ Posljednji raspoloživi podaci

Najveći pad naplate prihoda od akciza na uvozno pivo na mjesečnom nivou zabilježen je u avgustu 2022. godine u odnosu na isti mjesec 2021. godine 6,7%, kao i u martu 2022. godine u odnosu na mart prethodne godine 4,8%, dok je najveći rast prihoda od akciza na uvozno pivo na mjesečnom nivou u posmatranom periodu zabilježen u maju 2022. godine i u odnosu na maj 2021. godine veći je za 32,7%. Prihodi od akciza na pivo iz uvoza naplaćeni u januaru tekuće godine veći su za 10,1% u odnosu na januar 2022. godine, dok su u februaru tekuće godine ovi prihodi veći za 16,8% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

3.3. Mjesečno kretanje prihoda od akciza na domaće pivo

Grafikonom 13 prikazano je mjesečno kretanje naplate prihoda od akciza na domaće pivo, u milionima KM (lijeva vertikalna skala), za period januar 2021. – februar 2023. godine⁴⁹.

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

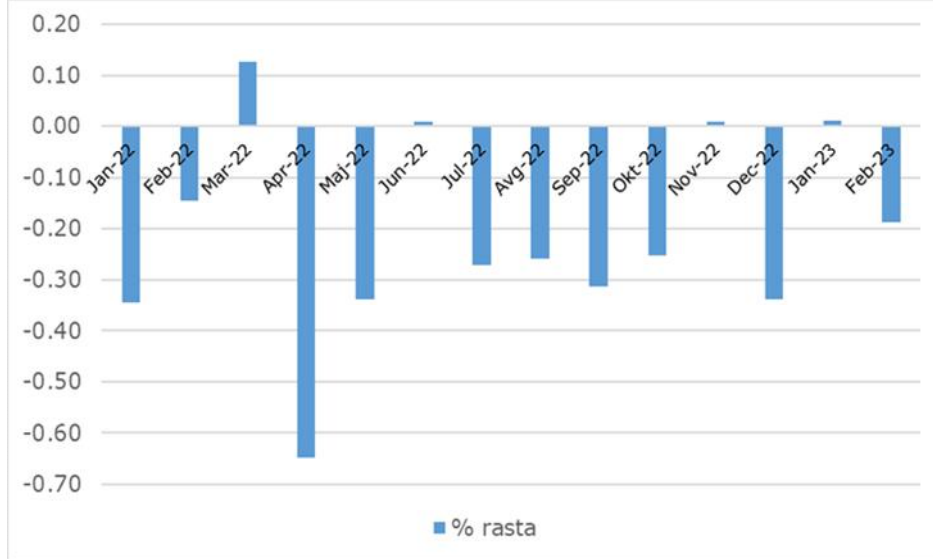
Najveća naplata prihoda od akciza na domaće pivo zabilježena je takođe u avgustu 2021. godine, te je u istom mjesecu 2022. godine naplata ovih prihoda manja za 26,0% u odnosu na avgust 2021. godine. April 2022. godine karakteriše najmanja naplata prihoda od akciza na domaće pivo u posmatranom periodu, koja je za 64,3% manja u poređenju sa naplatom u istom mjesecu 2021. godine.

Grafikonom 14 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od akciza na domaće pivo za period januar 2022. – februar 2023. godine⁵⁰, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

⁴⁹ 2021. godina korištena kao baza

⁵⁰ Posljednji raspoloživi podaci

Grafikon 14. % rasta prihoda od akciza na domaće pivo (mjesečni prikaz)

Izvor: Podaci Uprave za indirektno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Naplata prihoda od akciza na domaće pivo u januaru tekuće godine na približnom je nivou kao naplata u istom mjesecu prethodne godine, dok je u februaru tekuće godine zabilježena manja naplata ovih prihoda za 18,8% u odnosu na februar prethodne godine. Najveći pad prihoda od akciza na domaće pivo na mjesečnom nivou zabilježen je u aprilu 2022. godine u odnosu na isti mjesec 2021. godine 64,7%, dok je najveći rast ovih prihoda na mjesečnom nivou u posmatranom periodu zabilježen u martu 2022. godine i u odnosu na isti mjesec 2021. godine veći je za 12,6%.

Arhiva biltena:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=b